

HÖGSKOLAN VÄST
Institutionen för individ och samhälle
Socialpedagogiska programmet
Sop 10 Campus

Socialpedagogens syn på sin roll, delaktighet och lärande

En studie om socialpedagoger som arbetar på särskilt boende

The social pedagogue view of their role, participation and learning

A study about social pedagogues working at sheltered accommodation

Sandra Tingvall

Emma Persson

Examensarbete i Socialt arbete, 15 hp

Handledare: Elsebeth Fog

Examinator: Anna Henriksen

Vårterminen 2013

Sammanfattning

Titel:	Socialpedagogers syn på sin roll, lärande och delaktighet
Författare:	Sandra Tingvall, Emma Persson
Nivå/arbetets art:	Kandidat/examensarbete, 15 hp
Ämne:	Socialt arbete
Program:	Socialpedagogiska programmet, 180 hp Högskolan Väst
Termin:	Vårterminen 2013
Handledare:	Elsebeth Fog

Syftet med uppsatsen är att beskriva och kartlägga hur socialpedagoger arbetar på särskilt boende. Studien belyser hur delaktighetsbegreppet är kopplat till lärande i vardagliga situationer för personer med funktionshinder. Studien fokuserar på begreppen delaktighet och lärande samt hur socialpedagoger arbetar med detta. Frågeställningarna som besvaras är: Vad är socialpedagogernas roll på gruppboenden? Hur arbetar socialpedagoger för att få brukaren delaktig i vardagliga situationer på gruppboenden? På vilket sätt arbetar socialpedagoger med att främja brukarens lärande i vardagsarbetet på gruppboenden? Metoden i studien utgår från en kvalitativ ansats med grund i ett fenomenologiskt perspektiv. Grundtanken var att inhämta empiri från kvalitativa enkäter, arbetet har kompletterats med intervjuer. Vi har kodat och kategoriserat materialet och fått fram kategorierna: socialpedagogik, delaktighet och lärande. Teorierna och perspektiven är kopplade till kategorierna. Resultatet av studien presenteras i form av citat tagna ur enkäterna och intervjuerna. I analysen har vi kopplat ihop teorin med empirin och försökt se samband och likheter i materialet. Vår tolkning är att socialpedagogik, delaktighet och lärande hör ihop, samt att socialpedagogerna använder sig av dessa begrepp i sitt arbete. Studiens slutsatser är att lärandet sker i vardagen och att brukaren kan vara delaktig i en situation men inte i en annan. Det beroende på omgivande faktorer, exempelvis personal och samhället/miljön. Socialpedagoger arbetar för att ovanstående ska främjas. I diskussionsdelen framgår våra tankar om studien, vad som hade kunnat utvecklas mer samt vad som kan vara alternativa studier.

Nyckelord: Socialpedagogik, Delaktighet, Lärande, Arbetsintegrerat lärande, Brukare.

Abstract

Title:	The social pedagogue view of their role, participation and learning
Authors:	Sandra Tingvall, Emma Persson
Level:	Bachelor's Thesis, 15 Higher Education Credits
Subject:	Social Work
Program:	Program in Social pedagogy, 180 Higher Education Credits University West
Term:	Spring term 2013
Supervisor:	Elisabeth Fog

The purpose of this study is to identify how a social pedagogue works at sheltered accommodation. The study illustrates how the participation is connected to learning in everyday situations of people with disabilities. The study is based on a social pedagogical approach and focuses on participation, learning and how social pedagogue works with this concept. The questions we will answer in our study are: What is the social pedagogues roll at a sheltered accommodation? How social pedagogues get the individual to participate in everyday situations in the sheltered accommodation? How social pedagogues work to promote individual learning in everyday situations in the sheltered accommodation? As method we used a qualitative approach with a base in a phenomenological perspective. We have also supplemented with other methods books. The fundamental idea was to base the study on qualitative surveys, we have also complimented with interviews. We have coded and categorized, the category we came up with was Social pedagogical, participation, learning. The theories and perspectives we have used are connected with our categories. The outcome of the study is presented in quotes taken from the surveys and interviews. We have connected the theory with our study in the analyses and try to see connections and similarities in our material. Our interpretation is that social pedagogy, participation and learning is related to each other. And the social pedagogues use these concepts in their work. Our conclusions are that we are learning in the everyday and the individual can be participation in one situation but not in another one. It depends on environmental factors such as staff and community/environment. The social pedagogue works for this to be promoted. Our thoughts about the study and what we want to develop is processed in the discussion part.

Keywords: Social pedagogical, participation, learning, Work Integrated Learning, individual.

Förord

Vi skulle vilja tacka våra informanter (socialpedagogerna och enhetscheferna) som har varit snälla och ställt upp i studien trots att de under tillfället hade andra arbetsuppgifter. Ert deltagande var en förutsättning för att studien skulle kunna genomföras. Era yrkesupplevelser och berättelser har varit viktiga för oss i framställningen av materialet. Förhoppningen är att ni kan känna igen er i uppsatsen då vi har strävat efter att lyfta fram era berättelser och ord.

Hoppas ni får nytta av texten och utbyte av varandras tankar och ord.

Vi skulle även vilja tacka vår handledare Elsebeth Fog för all hjälp och stöttning under kandidatuppsatsen. Ditt engagemang, kunnande och den snabba responsen har betytt mycket.

Stort tack till er alla!

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Förkunskaper.....	2
Syfte	2
Frågeställningar.....	2
Bakgrund och tidigare forskning.....	3
Grundläggande information	3
Lagar.....	3
Delaktighet	4
Lärande.....	6
Socialpedagogik	6
Metod	8
Val av metod	8
Vetenskaplig utgångspunkt	11
Urval.....	12
Genomförande.....	12
Etiska överväganden.....	13
Reliabilitet och validitet	14
Reliabilitet	14
Validitet.....	15
Metoddiskussion.....	15
Teoretiska perspektiv	17
Delaktighet	17
Lärande.....	18
Socialpedagogik	19
Teoridiskussion	20
Studien.....	21
Bakgrundsinformation.....	21
Delaktighet	21
Lärande.....	22
Delaktighet kopplat till lärande	23
Socialpedagogik	24
Intervju – Socialpedagogens uppdrag	26
Analys av studien	29
Delaktighet	29

Lärande.....	31
Delaktighet kopplat till lärande	31
Socialpedagogik	32
Slutdiskussion.....	35
Referenser.....	38
Böcker:	38
Internet:	40
Vetenskapliga tidskrift	40
Bilagor	41
Bilaga 1	41
Bilaga 2	42
Bilaga 3	43
Bilaga 4	45

Inledning

Intresset för studien handlar om socialpedagogernas roll och hur de arbetar på gruppboendestäder (med detta menar vi gruppboenden och boenden enligt trapphusmodellen) enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) i XX stad. Vi vill med studien koppla samman delaktighet med lärande i vardagliga situationer för personer med funktionshinder. Dessutom belysa hur socialpedagoger arbetar med detta. Ämnet är valt på grund av att vi snart är färdigutbildade och vill undersöka om socialpedagogyrket är något som behövs i verksamheter enligt LSS. Det medför att studien fokuserar på ett socialpedagogiskt arbete med fokus på lärande och delaktighet. Tar man vara på kunskapen man får från utbildningen? Hur arbetar man med kunskapen? Vi är intresserade av begreppet delaktighet och hur det sker i vardagliga situationer. Detta ämne kopplas till socialt arbete på grund av att vi har valt att utföra studien på pedagoger som arbetar på olika särskilda boenden.

Studien ska belysa delaktighet, lärande och socialpedagogik, med fokus på de yrkesverksamma och hur de använder sig av dessa begrepp och perspektiv. Förhoppningen är att studien och begreppen ska kunna användas inom andra verksamheter i samhället. Det vi kommer fram till om socialpedagogens syn på delaktighet och lärande i studien ska kunna föras över till socialpedagoger inom ett annat område, såsom daglig verksamhet. Begreppen vi har valt att använda oss av är delaktighet, lärande och socialpedagogik. Enligt vår tolkning är alla begreppen diffusa och kan användas på olika sätt i olika sammanhang. Avsikten är att lyfta fram och intressera oss för hur socialpedagogerna beskriver och upplever sin yrkesroll och hur de arbetar med begreppen delaktighet och lärande. Säljö (2000) och Madsen (2006) har vissa likheter när de skriver om att lärande sker i samspelet med omgivningen. Författarna talar om att man lär sig av de vardagliga situationerna man är med om. Fog (2004a) skriver att på ett LSS boende arbetar socialpedagogerna med att främja lärande och delaktighet för att öka brukarnas självständighet. Som pedagog kan man i samspelet med individen öka personens delaktighet och självbestämmande.

Vi har använt oss av vetenskapliga artiklar, kurslitteratur, material från databaser samt XX stads riktlinjer angående socialpedagogerna. Ovanstående har sammanställts med vårt inhämtade material bestående av enkäter och intervjuer.

Förkunskaper

Studiens ämne valdes utifrån intresset att studera hur man arbetar med delaktighet och lärande utifrån ett socialpedagogiskt perspektiv. Vi arbetar båda inom LSS- verksamheter och med tanke på att vi snart är färdigutbildade socialpedagoger ser vi ett intresse i att koppla ihop socialpedagogiken med begreppen delaktighet och lärande. Båda har varit timanställda som habiliteringsassistenter på boenden enligt LSS. Våra förkunskaper kring det socialpedagogiska arbetet och vardagsarbetet på boenden kan påverka studien både positivt och negativt. Förkunskaperna kan innebära att vi under studiens gång kan ha förståelse för vissa ordval och beskrivna situationer, vilket kan vara positivt. Det negativa kan vara att förkunskaperna påverkar resultatet i en viss riktning eller att vi inte är helt neutrala. Detta är något som vi reflekterat över under studien.

Syfte

Syftet är att ta reda på och kartlägga hur socialpedagoger arbetar på gruppboenden enligt LSS. Studien ska belysa hur delaktighetsbegreppet är kopplat till lärande i vardagliga situationer för personer med funktionshinder. Med vardagliga situationer menar vi hur den enskilda socialpedagogen arbetar med brukaren i olika situationer på boendet. Samt hur socialpedagogen arbetar utifrån ett socialpedagogiskt förhållningsätt. Studien ska fokusera på begreppen delaktighet och lärande för personer med funktionshinder och hur socialpedagogen arbetar med detta.

Frågeställningar

Vad är socialpedagogernas roll på gruppboenden?

Hur arbetar socialpedagoger för att få brukaren delaktig i vardagliga situationer på gruppboenden?

På vilket sätt arbetar socialpedagoger med att främja brukarens lärande i vardagsarbetet på gruppboenden?

Bakgrund och tidigare forskning

Grundläggande information

På socialstyrelsens hemsida står det att ordet gruppboende innebär att personer har en insats enligt Socialtjänstlagen eller Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade, de bor i anslutning till varandra med tillgång till personal. Personalen ska finnas där för att ge stöd och omvårdnad vid behov. Gruppboendestäder har under ett antal år övergått från kollektivboenden som innebär att bostaden hade många gemensamma utrymmen som kök och vardagsrum, till dagens individualiserade boenden med egna lägenheter där det finns möjlighet till samvaro. Den vanligaste boendeformen idag är gruppboende men trapphusboende är en annan boendeform som innebär att brukarna har egna lägenheter. Trapphusboendet innebär att brukarna bor i samma trapphus. Där finns även en lägenhet som personalen utgår från där brukarna kan umgås med personal och andra boende. Oavsett vilken boendeform brukarna bor i är personalen viktiga personer som har ett starkt inflytande över brukarna (Socialstyrelsen, 2011).

I XX stad finns ett dokument som beskriver socialpedagogens uppdrag (se bilaga 3). I materialet framkommer det att socialpedagogerna ska planera, utveckla, leda och utvärdera det pedagogiska arbetet i verksamheten. Arbetet ska ske i en samverkan med både chefer och personal. Socialpedagogerna ska ha ett reflekterande arbetssätt samt vara handledare för den övriga personalen i verksamheterna. Pedagogerna har som uppdrag att utveckla metoder, strategier och främja brukarinflytandet i verksamheterna. Det framkommer i dokumentet att socialpedagogerna har följande uppgifter att förhålla sig till: ansvara för individuella målplaner, sociala dokumentationer, nätverksarbeten samt vara en förebild i vardagsarbetet.

Lagar

Handikappreformen bidrog till att det ska vara självklart att personer med vissa funktionsnedsättningar ska vara delaktiga och integrerade i samhället, det innebär att de ska gå i skola, arbeta och bo i samhället som andra jämnåriga. LSS-lagen som infördes 1994, är en rättighetslag som är utformad för att se till att handikappreformen förverkligas med stöd av personal (Socialstyrelsen, 2011).

LSS-lagens tillkomst stärkte rättigheterna för personer med vissa funktionshinder. På Sveriges riksdags hemsida kan det utläsas att enligt Lag om stöd och service till vissa funktionshindrade (SFS 1993:387) 5 § framgår det att *"verksamheterna skall främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som anges i 1 §. Målet*

skall vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra". Blomberg (2006) skriver i sin avhandling att handikappreformen och LSS-lagstiftningen har stärkt delaktighetsbegreppet, men enligt henne har de uppsatta målen om delaktighet inte helt och hållet förverkligats för personer med funktionsnedsättning. Hon menar att vilja och lyhördhet krävs för att individer ska kunna leva upp till allas lika värde. Vidare står det i lagen att personer som blir beviljade insatser under denna lag har rätt till insatser som ska vara varaktiga, samordnade och individuellt baserade.

I kandidatuppsatsen är informanterna socialpedagoger som arbetar under LSS och SoL - lagarna. De arbetar för att följande bör uppfyllas. Enligt (SFS 1993:387) 6 § framgår det att *"verksamheterna skall vara av god kvalitet och bedrivs i samarbete med andra berörda samhällsorgan och myndigheter. Verksamheten skall vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet"*. Enligt (SFS 1993:387) 10 § framgår det att *"i samband med att en insats enligt denna lag beviljas ska den enskilde erbjudas att en individuell plan med beslutade och planerade insatser upprättas i samråd med honom eller henne. Den enskilde skall i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Kvaliteten i verksamheten skall systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras"*. Det står vidare i lagen om det ovanstående ska uppfyllas krävs att det ges stöd omvårdnad och god service till brukarna av anställd personal. Anna Dunér & Elisabeth Olin (2011) skriver att personal som arbetar på boenden eller i brukarens hem har som syfte i sitt arbete att ge stöd och hjälpa till med hushållssysslor, hygien samt aktiviteter.

Delaktighet

Delaktighet är ett mångtydigt begrepp med många olika definitioner. Blomberg (2006) belyser i sin avhandling vikten av förståelsen för hur vardagsvillkoren på boendet främjar eller begränsar delaktighet i samhället för människor med funktionsnedsättning. Fokus i hennes studie är att hemmet är utgångspunkten för delaktighet. Hon poängterar att brukarna måste befinna sig utanför bostaden för att kunna vara delaktiga i samhället. Samt kommer fram till att samspelet är viktigt i arbetet med delaktighet och att interaktionen är beroende av relationen mellan brukare och personal. Molin (2004b) skiljer sig i sitt sätt att se på delaktighetsbegreppet gentemot Blomberg. Molin (2004b) riktar in sig på att beskriva och diskutera olika syner på delaktighet och vad definitionerna kan innebära. Författaren använder sig av de två begreppen interna och externa faktorer i sin avhandling. Interna beskriver han som de individuella faktorer medan de externa innebär förutsättningar av de fysiska och sociala miljöerna. Vidare skriver Molin (2004b) om objektivitet och subjektivitet. Med

objektiv delaktighet menar han att individen ska tillhöra en grupp medan subjektiv delaktighet innebär att känna sig accepterad av gruppen. Dessa fyra faktorer, interna, externa, objektiva och subjektiva faktorer, anser Molin (2004b) ska vara uppfyllda för att uppnå maximal delaktighet. En likhet vi ser mellan Molin (2004b) och Blomberg (2006) är att båda ser delaktighet som ett samspel mellan individer och den sociala och fysiska omgivningen. Ett annat perspektiv på delaktighet är Frithofs (2007) som utgår från brukarnas egen uppfattning av sin situation, om vad det innebär att vara funktionsnedsatt med fokus på delaktighet.

Avhandlingens syfte är att klarlägga delaktighetens villkor för personer med funktionsnedsättningar ur både då- och nutid. Hon har intervjuat två informanter med funktionsnedsättningar utifrån ett inifrånperspektiv (informanternas egen syn på sin situation), utifrån samhälls-, människo- och kunskapssyn samt förväntningar. Författaren kommer fram till att intervjupersonerna själva ser sig som delaktiga medan samhället och personalen inte ser brukarna som delaktiga på grund av att de inte har full bestämmanderätt. Till skillnad från ovanstående författare anser vi att Frithof (2007) ser delaktighet ur brukarnas perspektiv.

Blomberg, Widerlund och Lindquist (2010) jämför i deras studie likheter och skillnader mellan Sverige och Finland med fokus på historiska förändringar för personer med funktionsnedsättning. Likheter författarna fann var att brukare har lättare att komma ut på aktiviteter och sysselsättningar med hjälp av kontaktperson, det bidrar till att främja deltagandet i samhället. Aktiviteterna som brukarna deltar i är oftast av kulturella drag såsom teater, dans och sång. Författarna menar att regler och rutiner både kan hindra brukare från att vara delaktiga samtidigt som de behövs. Den vanligaste boendeformen i båda länderna är gruppboende. Skillnader som upptäcktes var att båda länderna inte var lika långt i utvecklingen när det gäller boendeformen, att bo i egen lägenhet med stöd, Sverige ligger före i detta. Finland har kvar en del institutionsvårdsplatser till skillnad från Sverige. Nivåer på utbildning skiljer sig mellan länderna, Sverige har utbildningar på gymnasienivå där det finns olika yrkesinriktningar medan Finland har utbildning på grundskolenivå när det gäller personer med funktionsnedsättningar. Vi ser utbildningen som en viktig del för att individerna ska kunna öka sina förutsättningar att bli delaktiga i samhället. Dessutom kan en egen bostad främja självbestämmandet hos individer. Utifrån ovanstående definitioner av delaktighet kan slutsatser dras att de olika definitionerna i vissa fall kan kombineras och komplettera varandra. De belyser olika perspektiv på delaktighetsbegreppet ur brukarsyn eller i samspel med andra.

Lärande

Bolin, Fog och Rönmark (2004) skriver i boken arbetsintegrerat lärande om miljöpedagogik. Med miljöpedagogik menar författarna att individer har ett kontinuerligt lärande som utmärker den mänskliga utvecklingen. Syftet med miljöpedagogiken är att omvärlden är viktig för lärandet. Författarna talar vidare om samverkansprocesser som kan ses som det sociala samspelet när de medverkande är öppna och ömsesidiga gentemot varandra i lärandet. Fog (2004a) skriver i sitt kapitel att det är viktigt att yrkespersonerna lägger stor vikt att göra brukaren medveten om sina förmågor för att främja självbestämmandet över sitt lärande. Författaren har som fokus att se till brukarens kompetens och erfarenheter. Tanken är att brukaren ska få inflytande över sin vardag genom ökad delaktighet och makt. Det är viktigt att lära sig av varandra och att se och respektera varandras olikheter.

Bolin och Fog (2010) skriver om ett europeiskt projekt de genomfört som syftade till att främja lärandet för ungdomar som var i riskzonen att inte klara sina studier. De utgick från olika teman och lät eleverna vara delaktiga och få möjlighet att påverka sitt lärande. Forskningen/projektet skulle leda till förändring för ungdomar som var i skärningspunkten mellan inkludering och exkludering. Socialtjänsten och skolan var två verksamheter som skulle utveckla ett arbetssätt/verktyg för att hjälpa dessa unga. Socialpedagogiska principer var en utgångspunkt i projektet där fokus främst låg i ett sociokulturellt perspektiv. Lärande sågs individuellt utifrån varje person, att skapa lärande i en miljö som kändes meningsfull för den unge samt skapade ett eget ansvar hos den unge för sitt lärande. I samspelet mellan deltagare och vuxna ägde lärandet rum och alla parter lärde av varandra. Ungdomarna var medforskare, vilket innebar att de var med och utvecklade verktyget ihop med de ansvariga vuxna. Målet med forskningen var att öka deltagarnas ansvarstagande och lärande gentemot sin utbildning. Kunskapen skulle vara intressant och förhoppningen var att de unga skulle bli mer engagerade. Ovanstående författare är överens om att lärandet sker i ett samspel mellan olika parter. Författarna skriver att lärandet sker kontinuerligt i vardagen och i alla situationer personen deltar i.

Socialpedagogik

Fog (2003) beskriver ett socialpedagogiskt perspektiv utifrån att delaktighet är centralt i lärandeprocessen. Hon skriver att individen ska vara delaktig i sin läroprocess samt beskriver hur personen kan lära sig utifrån ett sociokulturellt sammanhang. Författaren nämner Paul Natorp som en av grundarna till socialpedagogikens framväxt. Hon menar att om människor ska integreras i samhället krävs det att individen deltar och är aktiv i lärandet och andras

lärande. Hon skriver att sammanhanget av hur personen växer upp är formade utifrån en förståelse och det sunda förnuftet (common sense) som utgår från normer och värderingar. Socialpedagoger bör utgå från människors levnadsätt i förhållande till det kulturella samhället men även ha tankar kring att individer lär och bildas när de integrerar med varandra. En socialpedagog som arbetar utifrån detta utgår från personlig kunskap som grundar sig i sin egen kultur och även i den kulturen hon/han arbetar i. Bolin et al (2004) talar om det sociala samspelet som kan förklara samspelet mellan brukarna och socialpedagogerna. De menar att erfarenheter och yrkeskunskaper kommer från det sociala samspelet, och att fokus inte ligger på att hitta ny kunskap utan istället få kunskaper utifrån upplevelser, reflektion och handling. Som socialpedagog är relationskapandet viktigt och att de yrkesverksamma bemöter brukarna med respekt. Det ligger i socialpedagogens händer att bestämma och förutse hur den fortsatta relationen med individen kommer att bli beroende på bemötandet. En viktig grund i socialpedagogiken är att anpassa sig, vara öppen, kommunicera och ha förståelse. Det är viktigt att personalen i arbetet med brukarna använder sig av pedagogiska metoder. Socialpedagogen ska ha teoretiska och praktiska kunskaper för att kunna se det speciella i situationen och hantera plötsliga händelser. Dessutom handla och reflektera utifrån situationen och utefter brukarnas behov, samt vara medveten om att nästa gång är en ny situation och inte den samma som tidigare, detta kan förklaras som professionellt handlande.

Lisbeth Eriksson (2010) skriver i sin artikel att socialpedagogiken i Sverige främst fokuserar på arbete med individer och grupper i olika verksamheter, medan i andra länder kan fokuseras mer på bildning och kultur exempelvis dans och teater. Hon talar som tidigare nämnda författare om att människan ständigt utvecklas i samspel med andra, och att människor agerar utifrån sina behov och erfarenheter. Varje socialpedagog arbetar utifrån sitt eget regelverk som bygger på tidigare kunskaper och erfarenheter.

Socialpedagogiken är ett begrepp som kopplar ihop både lärande och delaktighet och fokuserar på samspelet och interaktionen mellan människor. Socialpedagoger arbetar för att integrera människor i gemenskapen. Det är viktigt att socialpedagogerna är öppna och visar en förståelse för de människor de möter.

Metod

Val av metod

Studien består av kvalitativa enkäter och intervjuer. Kandidatuppsatsen syftar till att förstå och beskriva vad ett större antal socialpedagoger anser om sin roll med fokus på lärande och delaktighet. Ejlertsson (2005) menar att kvalitativa frågor handlar om kategoriseringar som kan används vid enkätundersökningar. Trost (2007) skriver att kvalitativa studier till skillnad från kvantitativa studier, lägger fokus på att förstå och hitta mönster i personers sätt att reagera och samtala. Han skriver vidare att kvantitativa undersökningsfrågor oftast består av siffror eller jämförelser av olika slag. Ejlertsson (2005) har en liknande syn att kvantitativa frågor är mer riktade mot numeriska mätvärden.

Enkäten är uppbyggd utifrån bakgrundsfrågor och öppna frågor (se bilaga 2). Enkäten börjar med ett antal bakgrundsfrågor om utbildning och utbildningsår. Ejlertsson (2005) beskriver bakgrundsfrågor som frågor där man får bakgrundsinformation om de som deltar i studien. Dessa svar används för att kunna redogöra för skillnader som kan användas i analysen av materialet. Därefter har vi använt oss av öppna frågor där pedagogerna kan svara fritt utifrån deras syn. Trost (2007) skriver att öppna frågor innebär att svarsalternativ inte finns till frågorna utan den svarande får skriva korta eller långa svar. Vidare menar Ejlertsson (2005) att öppna frågor inte får samma mening för alla svarande utan vikten ligger i den svarandes tolkning och bestämmande i svaren. Öppna frågor enligt Denscombe (2009) är uppbyggda så att den svarande själv bestämmer innehåll, längd och formulering. Han skriver att dessa frågor ofta är korta medan förväntningarna är att svaren är långa. Enkäten bygger på att den svarande besvarar frågorna utifrån sin förståelse och syn på sin roll som socialpedagog. Motiveringen till att vi valde att göra enkätundersökning var att vi ville nå ut till alla de berörda socialpedagogerna som arbetar på gruppbonden i staden där undersökningen utfördes. Vi har i enkäten försökt att inte använda oss av ledande frågor utan utgått från Denscombe (2009) som skriver att frågorna ska formuleras så neutralt som möjligt.

Det första valet vi tog var att skicka ut enkäten via internet med e-post som bilaga. Från början var tanken att lämna ut enkäterna via post eller ansikte mot ansikte men det skulle både kräva tid och kostnad. Hultåker (2007) skriver att ett kostnadseffektivare sätt är att skicka ut enkäter via internet. Det andra valet handlade om det som Denscombe (2009) skriver om, att skicka enkäten med e-post (frågor skrivna direkt i meddelanderutan), eller som bilaga skickad med e-post. Han resonerar kring de olika alternativen av att sända ut enkäter via internet, när frågorna är en del av e-posten är fördelen att den svarande fyller i och skickar tillbaka enkäten

på ett smidigt sätt. Nackdelen kan vara att det blir ett större bortfall på grund av att det är svårt att göra en bra och lockande layout. Han talar vidare om motsatsen som är bifogad e-post, där han anser bortfallet kan minskas genom att mer tid läggs på layouten vilket bidrar till att den blir mer attraktiv att fylla i. Nackdelen är att större ansvar läggs på den svarande i och med att informanten är tvungen att spara ner dokumentet i sin dator. Därefter svarar han/hon och sparar ner innan enkäten bifogas tillbaka. Vi valde det senare alternativet och bifogade frågeformuläret och informationsbrevet i ett e-postmeddelande. I mailet fanns det även instruktioner hur informanten skulle gå till väga för att delta i studien. Denscombe (2009) skriver att det är viktigt att den svarande får instruktioner om hur den ska gå tillväga för att få möjlighet att svara.

Trost (2007) skriver att det i följbrevet (se bilaga 1) ska framgå vilken organisation som ligger bakom enkäten. Undersökningens rubrik ska vara tydlig och det ska framgå vad studien har för syfte och innehåll. Kontaktuppgifterna ska tydligt anges och den ska vara undertecknad med ett namn. Dessutom är det viktigt att informationsbrevet är kort och tydligt. Vårt informationsbrev är uppbyggt utefter ovanstående riktlinjer. I informationsbrevet finns både våra kontaktuppgifter samt handledarens för att informanterna ska kunna nå oss vid frågor. Ejlertsson (2005) menar att språket i följbrevet ska vara enkelt och sakligt så att det kan förstås av alla. När syftet presenteras är det viktigt att få läsaren intresserad av att fortsätta delta i studien. Till sist bör det framgå om det finns möjlighet att den svarande kontaktas igen om det blir aktuellt. Den sista frågan i enkäten handlade om de svarande var villiga att ha en fortsatt kontakt om vi behövde kompletterande uppgifter.

De kompletterande intervjuerna (intervjufrågorna, se bilaga 4), syftar till att fördjupa materialet om socialpedagogernas roll på boenden enligt LSS. Den ena intervjun belyser enhetschefens förväntningar på socialpedagogernas roll och uppdrag. Den andra intervjun är ur socialpedagogens synvinkel med fokus på det socialpedagogiska uppdraget. Vi har valt att genomföra en semistrukturerad intervju, vilket enligt Denscombe (2009) innebär att det finns på förhand bestämda frågor, men det finns möjlighet till ändring i ordningsföljden men även till att ställa följdfrågor utifrån vad den intervjuade svarar. Enligt Kvale och Brinkmann (2009) försöker man med hjälp av intervjuer se situationen ur den intervjuades synvinkel. Denscombe (2009) skriver att som intervjuare är man flexibel och öppen för vad den svarande uttrycker men även inför ordningsföljden av det nedskrivna frågorna. Vidare nämns att intervjufrågorna bör vara korta och enkla. Vid intervjutillfällena använde vi oss av ljudinspelning som författaren anser är ett sätt för att stärka materialet och få med allt som

sågs under samtalet. Det medför att man kan lyssna på materialet i efterhand. Denscombe (2009) menar att ljudupptagningar kan leda till en säkrare dokumentation som fångar upp alla ord som sägs. Ljudinspelningarna från båda intervjuerna transkriberades, vilket enligt författaren betyder att ord skrivs ut till textform. I transkriberingen valde vi att ta bort utfyllnadsord, exempelvis när en person skrattar eller säger öh. Anledningen var att intervjuerna skulle ha en liknande språknivå som de nedskrivna enkätsvaren.

Materialet kodades enligt Hjerm och Lindgren (2010) som skriver, genom kodning av materialet skapas en tydlig struktur för den fortsatta analysen. Processen utgår från syfte och frågeställningar. Författarna skriver att det första som görs är en preliminär kodning, som innebär att man kopplar samman delar som handlar om samma sak. Det bildar ord som blir samlingspunkten för en idé. Analysen byggs upp tillsammans med andra idéer och skapar strukturer som kan ändras med tiden. Därefter tematiseras materialet igenom att hitta relationer mellan koderna som skapats. Man söker efter vart dessa hör hemma och på så sätt identifieras kategorier.

Vi använde oss av 13 koder som placerades in under fyra kategorier (se ovan). Utifrån syfte och frågeställningar läste vi igenom enkäterna och intervjuerna för att finna likheter i materialet och ta ut det som var viktigt för uppsatsen. Vi kodade materialet var för sig för att se om vi gjorde på ett liknande sätt, därefter fördes det samman. Varje enkät och intervju kodades för sig och därefter försökte vi finna likheter i och mellan enkäterna. De är tagna utifrån ordval som de svarande har använt sig av eller likheter mellan enkäterna.

Återkommande i enkäterna var exempelvis ordet samspel. Kategorierna vi använt oss av är

bakgrund, socialpedagogik, lärande och delaktighet. Kategorierna uppkom genom att vi samlade ihop olika koder som hade relationer till varandra och kunde kopplas samman. Kodens samspel hamnade exempelvis under temana delaktighet och lärande. De kopplades ihop till fyra övergripande teman som blev grunden i uppsatsen. Materialet fördes samman under olika teman och vi tog ut citatet som skulle användas i uppsatsen. Därefter fördes materialet in i studiekapitlet. Avsikten var att ta fram det väsentliga i materialet. Genom hela presentationen av empirin i studiekapitlet (empirikapitlet), användes citat för att belysa de svarandes ord och syn på sin yrkesroll. Citaten har som syfte att stärka trovärdigheten och tyngden i texten. Socialpedagogernas egna ord ur enkäterna har även skrivits om i textform för att skapa ett flöde i den löpande texten.

I arbetet har vi valt att använda oss av olika ord när vi benämner socialpedagogerna som deltagit i enkätdelen. Orden som används är, socialpedagogerna, pedagogerna, informanterna, de svarande och deltagarna. När det gäller intervjupersonerna har följande ord använts, intervjuperson 1 även kallad enhetschefen. Intervjuperson 2 benämns även som den intervjuade socialpedagogen.

Vetenskaplig utgångspunkt

Studien utgår från att förstå socialpedagogens syn på sin roll utifrån en kvalitativ ansats. Denscombe (2009) skriver att en kvalitativ metod innebär att man använder sig av ord i form av tal, skrift eller visuella bilder. Han menar att det är viktigt att förstå de sociala teman som informanterna beskriver. Bryman (1997) beskriver att syftet med en kvalitativ metod är att beskriva och analysera den sociala verkligheten utifrån kultur och olika sätt att handla hos individer eller i gruppkonstellationer. Han menar vidare att ett viktigt grundläggande drag i den kvalitativa metoden är att vi som utför studien ska ha viljan att se och uttrycka händelser utifrån hur de deltagande socialpedagogerna uttrycker sig, vilket innebär att se utifrån aktörens ögon.

Studien har en fenomenologisk ansats, som enligt oss har utgångspunkt i förståelsen av brukarnas delaktighet och lärande i olika situationer utifrån professionens beskrivning och upplevelse. Denscombe (2009) anser att Edmund Husserl grundade fenomenologin omkring 1900-talet. Författaren skriver att fenomenologin ägnar sig åt mänskliga erfarenheter. Han menar att fenomen är det som kan upplevas med sinnena. Ett utmärkande drag inom fenomenologin är fokus på hur personers kunskaper är konstruerade och man försöker förstå samt beskriva dessa. Kvale och Brinkmann (2009) menar att fenomenologi i kvalitativa studier lägger fokus på att förstå sociala situationer utifrån de professionellas syn och

beskrivning av deras upplevda yrkesvärld. Fenomenologin lutar sig mot att människors upplevda och beskrivna värld är den rätta verkligheten utifrån deras uppfattningar.

Urval

Från början bestod informanterna av 17 socialpedagoger från XX stad. Under studiens gång har vi fått åtta bortfall, vilket beror på att pedagogerna inte har haft tid eller velat delta. Två har inte kunna delta på grund av olika orsaker. I slutändan mottog vi sju enkäter av de 15 pedagogerna som haft möjlighet att delta. Materialet kompletterades därför med två intervjuer, med en socialpedagog som svarade på enkäten samt med en enhetschef. Socialpedagogen intervjuades för att bredda materialet medan enhetschefen intervjuades för tydliggörande av socialpedagogernas uppdrag. Gruppen socialpedagoger valdes utifrån vårt intresse för yrkesgruppen. Första steget var att göra ett icke-sannolikhetsurval, som Denscombe (2009) beskriver innebär att man bortser från att alla ska ha samma möjlighet att ingå i studien. Författaren skriver att kännetecknet för denna urvalsmetod är att de deltagande inte består av ett slumpmässigt urval. Under icke-slumpmässighetsurval finns flera underkategorier och vi valde att använda oss av subjektivt urval som Denscombe (2009) skriver innebär att informanterna handplockas. Subjektivt urval används enligt författaren när utförarna av studien sedan tidigare har vissa kunskaper om sakämnet och informanterna. Personerna väljs utifrån ett speciellt syfte på grund av att vi tror att de kommer att ge utförlig information.

Genomförande

Vi kontaktade XX stads omsorgschef samt de berörda enhetscheferna för att få ett godkännande att genomföra studien. Enligt Denscombe (2009) kan det vara behövligt att man talat med de ansvariga för personerna som deltar i studien för att få ett tillstånd, beroende på vilka som ska delta eller hur frågeformuläret är uppbyggt.

Vi tog reda på socialpedagogernas mailadresser genom ekonomiassistenten. Därefter kontrollerade en enhetschef att listan var uppdaterad. Alla namn på listan fick ett nummer tilldelat så att varje enkät skulle kunna härledas till en person, vilket informanterna var informerade om. Däremot behölls konfidentialiteten genom att det enbart var vi som visste vilket nummer som kunde härledas till vilken person. Innan enkäten skickades ut till socialpedagogerna fick enhetscheferna kontrolläsa enkäten och ge kommentarer. Därefter skickades enkäterna ut och de svarande hade två veckor på sig att fylla i. Vi fick inte den respons vi hade önskat, vilket ledde till att svarstiden förlängdes med en vecka. I samband

med detta skickades påminnelser ut och enhetscheferna informerades om läget och även de påminde socialpedagogerna.

När enkäterna var inkomna lästes de igenom och kodnings- och kategoriseringsprocessen påbörjades enligt Hjerm och Lindgren (2010). Citat plockades ut och blev material i empirikapitlet. Vi började kodningsprocessen genom att tillsammans titta på materialet och därefter kodade vi på varsitt håll. Slutligen sammanfogades och jämfördes det vi kommit fram till. Materialet kompletterades med två olika dokument med intervjufrågor om vad socialpedagogens uppdrag innebär. Vi tog kontakt med en enhetschef samt en socialpedagog (som även deltog i enkäten) via telefon för att boka tid, plats och dag. De fick frågorna på förhand och det gjordes enskilda intervjuer med var och en av dem. Materialet transkriberades och därefter kodades materialet på samma sätt som enkäterna. Materialet skrevs in och analysen påbörjades. I analysen sammanfördes studien (empirin) med teorin och vi såg samband och likheter i materialet. Vi avslutade arbetet med att föra en slutdiskussion kring våra tankar kopplat till teorin och de som deltagit i studien.

Etiska överväganden

Genom hela studien har vi gjort många överväganden kring etik. De svarande fick i informationsbrevet reda på syftet med undersökningen. Bryman (2002) skriver att det är viktigt att personerna som deltar i undersökningen ska få information om syftet, vad studien ska handla om och vad det innebär att vara med. I informationsbrevet skrev vi att det var frivilligt att medverka i enkäten samt att vi försöker skydda deras identitet så inte obehöriga kommer åt den enligt konfidentialitetskravet. De medverkande har fått till sig att materialet endast kommer att användas i denna undersökning.

Kalman och Johansson (2012) betonar vikten av att skydda de medverkande som kan vara i beroendeställning till någon eller något. Det kan vara så att socialpedagogerna känner sig i en beroendeställning gentemot enhetscheferna. Vidare menar författarna att oberoende av vilka frågor som ställs till informanterna kan få vissa av dem att känna obehag. Även om frågor som ställs om position och arbetssätt kan vara lika känsliga som privata frågor. Det är därför viktigt att skydda våra informanter så att de inte blir igenkända. Vi diskuterade hur det påverkar deltagandet i undersökningen och vad konsekvenserna blir. Vi upplevde att det har varit svårt att få in svaren från informanterna. Det kan bero på ovanstående men också att de har haft mycket att göra. Kalman och Johansson (2012) betonar att inte delta kan vara en grund i att skydda sig själv från igenkännandet.

Skaerbaek (2012) nämner att utförarna av studien har en viss etik över hela arbetet. Vi har ett ansvar över studien, de som deltar, det vi ser och hör, men även över våra metoder och i analysen. Det medför att det hela tiden är viktigt att reflektera över vad som görs och varför det görs. Vi har ställt oss frågor om varför vi gör som vi gör genom hela processen, men även vad konsekvenserna kan bli utav vårt handlande och våra val.

Denscombe (2009) skriver att det ibland kan vara nödvändigt att skaffa tillstånd för att genomföra studien. Författaren skriver att det är viktigt att genom hela studien respektera de svarandes rättigheter och värdigheter. Det ska även finnas ärlighet och respekt för den svarandes integritet. Vi har pratat med berörda enhetschefer och med omsorgschef för godkännande. Kontakten med socialpedagogerna har varit via våra privata datorer för att inga obehöriga ska få tillträde till materialet. Materialet har vi försökt hålla så att inga obehöriga har kunnat komma åt det.

Valet att skicka ut enkäter till socialpedagoger i en kommun grundade vi på intresset för behovet av socialpedagoger i verksamheter. Det medförde att undersökningen gjordes på gruppen socialpedagoger och inte på brukarna. Könnsfrågan togs inte med i enkäten på grund av att vi sedan tidigare visste att det endast skulle finnas kvinnliga deltagare i studien. De kompletterande intervjuerna som skulle genomföras ledde till en del tankar hos oss kring om en enhetschef och en socialpedagog skulle intervjuas eller om två socialpedagoger skulle intervjuas. Vad skulle det medföra för studien? Vilket val var mest relevant? Vi kom fram till att alternativet enhetschef och socialpedagog kunde ge oss en bredare syn och förståelse för dokumentet socialpedagogens uppdrag.

Reliabilitet och validitet

Reliabilitet

Denscombe (2009) skriver att reliabilitet innebär att studien ska kunna göras på nytt och få samma resultat. Bryman (2002) delar upp reliabiliteten i två kategorier, extern och intern. Den externa reliabiliteten innebär att undersökningen kan upprepas vid ett annat tillfälle. Däremot behöver resultatet inte bli detsamma på grund av att sociala miljöer är föränderliga. Bryman (2002) benämner intern reliabilitet som att studiens tolkning sedan tidigare är överreskommen mellan forskarna och hur man ska gå tillväga och arbeta med forskningen. Vi har försökt vara tydliga i beskrivningen av tillvägagångssättet för att studien ska kunna göras på samma sätt vid ett annat tillfälle. Vi har även försökt att vara konsekventa i analysen för att materialet ska vara så lika socialpedagogernas beskrivningar som möjligt.

Validitet

Denscombe (2009) säger att validitet även kan benämnas som trovärdighet. Kvalitativa studier är svåra att få helt säkra, därför lutar man sig åt trovärdigheten. För att ha en hög grad av validitet ska den kvalitativa undersökningen framställas och kontrolleras för att stämma överens med verkligheten. Validitet kan beskrivas som huruvida studien är kopplad till syfte och frågeställningar men reflekterar även till verkligheten och riktigheten. Eljertsson (2005) skriver att när enkäter görs handlar validiteten om hur bra varje fråga är för det som är avsett som målet med undersökningen. När validiteten analyseras kopplas frågorna ihop till en helhet för att ställas mot syftet. Bryman (2002) har en liknande syn som Eljertsson (2005) men han delar upp validiteten i två kategorier den externa och interna validiteten. Extern validitet kan beskrivas som att resultatet i studien kan överföras på en annan studie i en annan situation eller miljö. Generaliserbarhet är samma sak som extern validitet enligt Denscombe (2009). Generaliserbarhet innebär hur stor sannolikheten är att det går att överföra samma studie på en annan plats eller vid en annan tidpunkt. Eljertsson (2005) skriver att intern validitet ska observationer och den tänkta teorin ha tydliga övergångar för att få ett djup i undersökningen.

I och med att vi gör en kvalitativ studie är resultatet bitvis grundat i socialpedagogernas nuvarande syn på sin roll. Deras beskrivning och syn är en föränderlig process. Vår tanke är att den externa validiteten styrks genom att resultaten kan överföras på andra kommuner som har socialpedagoger i sina LSS-verksamheter men även utifrån begreppen delaktighet och lärande kan studien återges. Den interna validiteten stärks genom att försöka vara tydliga i det som görs genom hela processen. Vi försöker stärka validiteten genom att utgå från syfte och frågeställningar genom hela studien.

Metoddiskussion

I reflektionen över metodvalet och vad det har resulterat i har vi kommit fram till att vi är nöjda med vårt metodval men att responsen på enkäterna hade kunnat vart större. Varför fick vi den respons vi fick? Vad var orsakerna? Var det att de inte hade tid eller var enkäten för stor? Bryman (2002) skriver att frågorna som är formulerade i enkäten måste vara tydligare än i en intervju. I en enkät kan man inte hjälpa den svarande om den inte förstår en fråga. När enkäten är utskickad går det inte att ändra frågorna. Det medförde att vi försökte vara så tydliga som möjligt och vi lät även enhetscheferna läsa igenom enkäten innan den skickades ut. Bryman (2002) menar vidare att i en enkät ska man tänka på att man inte har för många frågor och inte heller för stora frågor. I efterhand kan vi se att några frågor var stora och att

det eventuellt kan ha avskräckt från att svara på enkäten. Det kan ha varit så att det har var en krävande enkät som de svarande inte riktigt hade tid med. Tanken var att de svarande socialpedagogerna skulle tänka till och inte bara svara snabbt och enkelt på enkäten. Vi tar givetvis till oss av att enkäten var stor och är medvetna om att den blev större än vad som var tänkt från början. En tanke vi hade var att socialpedagogerna kanske har varit pressande eller mycket att göra och av den anledningen känt att enkäten var belastande. Svaren i enkäterna har varit informationsrika och gett oss det material vi behövde till vår uppsats.

Teoretiska perspektiv

Delaktighet

Det finns ingen entydig bild av vad delaktighet innebär. Delaktighet är ett begrepp som används med varierande betydelser i olika sammanhang i socialt arbete. Enligt Ineland, Molin och Sauer (2009) förväntas det av samhället att det arbetas med delaktighet på boenden som lyder under LSS. Molin (2004b) beskriver att delaktighetsbegreppet syftar till att individer aktivt deltar i samhället. Han anser att begreppet bör beskrivas som en interaktion mellan individen och den sociala och fysiska omgivningen. Den personliga upplevelsen av delaktighet är viktig, och en individs engagemang i sin livssituation är ett sätt att uttrycka delaktigheten. Delaktighet kan enligt författaren ses utifrån vad personen klarar av att utföra i en situation. Molin (2004a) beskriver delaktighet som ett begrepp där man skapar egenskaper hos individer genom samspelet med andra. Begreppet innebär att vara en del av något som i en social gemenskap. Det är viktigt att personen har en känsla av tillhörighet och känner sig accepterad. Beroende på vilken grad av självbestämmande och autonomi brukarna ges kan kopplas till hur delaktiga brukarna kan vara i olika val som görs, samt i bestämmandet över sin egen situation. Tideman (2004) skriver om delaktighet utifrån att alla ska ha lika värde och villkor. Han menar att detta är en poäng när det gäller delaktighetstänket. Han skriver vidare om ett sätt att definiera delaktighet för individer med funktionsnedsättningar. Det kan vara att ha en utgångspunkt i den genomsnittliga personens levnadsvillkor. Begreppet blir en fråga om likvärdighet mellan personer med eller utan funktionshinder som befinner sig i samma åldersspann. Paulsson och Ringsby Jansson (2008) skriver att bostaden och området är viktigt för den personliga delaktighetskänslan i samhället. Det ska finnas hjälpmedel och utrymmen i bostaden för att brukarna ska få möjlighet att samspela med omgivningen utifrån deras förmåga. Tryggheten är viktig i boendemiljön för att öka brukarnas delaktighet. Var gruppboenden är belägen kan ha inverkan på de sociala förutsättningarna, exempelvis i vilken mån brukarna själva kan ta sig till och från platser. Tillgänglighet är viktigt för att känna sig delaktig.

Syftet med ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health) är att vara ett redskap i skapandet av ett gemensamt språk. Ett bärande begrepp i detta är delaktighet, vilket står i centrum för handikappforskningen men också i praktiken (Nordenfelt, 2004). Enligt ICF innebär delaktighet att personen är involverad i olika situationer i sitt liv. Fog (2004a) skriver att det ses som viktigt att brukarna själva hittar sina egna resurser för att kunna öka självbestämmandet. Enligt författaren arbetar personalen inte alltid utifrån

stärkandet av brukaren, för att denne ska tro på sig själv, ibland är brukarna inte betrodda att ta eget ansvar. Hon menar att det kan resultera i att individen hämmar sitt ansvarstagande och på så vis kan delaktigheten minska.

Lärande

Bolin och Fog (2010) skriver att ur ett socialpedagogiskt perspektiv kan lärande ses som en social praktik som sker i de dagliga sociokulturella gemenskaperna. I sociokulturella gemenskaper deltar människor och samspelar med andra och där lär sig personerna att utvecklas. Det sker dagligen i vardagliga aktiviteter som i skola och arbetsliv. Säljö (2000) menar att vi människor är biologiska varelser som lever i en sociokulturell verklighet. Tillgångar till verktyg och hjälpmedel (språkliga, intellektuella och fysiska resurser) finns för att kunna ta sig över gränserna för de biologiska, kulturella och sociala förutsättningar som samhället kräver. Språket är det centrala och viktigaste redskapet utifrån detta perspektiv. Ett sociokulturellt perspektiv innebär att lärande ses utifrån hur människor tar till sig kunskaper och resurser. Samspelet mellan omgivningen och individen är i fokus och lärande sker i interaktionen. Utifrån ett sociokulturellt perspektiv kan vi inte låta bli att lära utan frågan är vad vi lär oss. Lärandet sker utifrån varje personens sociala, biologiska och kulturella förutsättningar. Människan är bildbar och läraktig samt ständigt under utveckling. Viljan att utvecklas finns hos varje individ. Säljö (2000) sociokulturella perspektiv anser vi har vissa likheter med Madsens (2006) bildningsbegrepp. Han skriver att människan bedömer sina handlingar genom att se konsekvenserna i andras ögon och på så vis få respons. Han anser att bildningen är knuten till vardagliga situationer och att socialpedagogiken ger förutsättningar att lära i vardagen. Madsen (2001) skriver att bildningsprocessen sker ständigt och växlar mellan människan och omgivningen.

Thång (2004) menar att lärande innebär att personer bildar kunskap. Kunskap är personlig men utbytet sker i ett samspel och där kunskapen blir gemensam. Han ser att lärande kan vara av olika art exempelvis, i skolan eller i en konkret handling. Praktiskt lärande innebär att personen lär i situationer som denne deltar och engagerar sig i. Bolin et al (2004) beskriver lärande i sitt kapitel som ett samspel mellan yrkespersoner och brukare. När det handlar om att skapa nya kunskaper. Kunskaper uppstår i det sociala samspelet mellan personer. Mården och Theliander (2004) skriver i sitt kapitel om John Deweys pedagogik som handlar om, att lära sig genom att göra ”learning by doing”. Enligt Egidius (2009) tolkning av Dewey innebär ”learning by doing” att personer utvecklar ny kunskap genom att prova sig fram i handlingar och arbetssätt. Dewey ser det som att personer både behöver praktisk och teoretisk kunskap

för att kunna förstå olika fenomen. Författaren skriver att brukarna ska vara delaktiga i läroprocessen. Dewey (1987) skriver att utbildning sker genom kommunikation och att erfarenheter blir gemensamma genom samspelet. Hela processen i det sociala livet utvecklar människan. Människan påverkas av omgivningen vilket kan leda till att individen fostras in i gemenskapen och lär sig av sina erfarenheter i interaktion med andra.

Socialpedagogik

Det socialpedagogiska perspektivet är ett tvärvetenskapligt, sociokulturellt och samhällsteoretiskt synsätt enligt Ineland et al (2009). Det går att utläsa ur Fog (2004b) att tvärvetenskap innebär att forskare/aktörer från olika kunskapsdomäner samverkar och skapar nya förklaringsmodeller. Personerna arbetar i gränsområdena mellan flera olika ämnesområden, för att tillsammans skapa, hitta nya kunskaper och områden. Vidare skriver Ineland et al (2009) att socialpedagogik kan ses som en blandning mellan pedagogik och socialt arbete. Perspektivet lägger fokus på lärandeprocesser i olika situationer i förhållande till omgivningen. De nämner att det är viktigt att inom verksamheter utveckla villkor för delaktighet för personer med funktionsnedsättningar. Det sker på flera olika arenor i samhället där ett av dem är i vardagliga situationer.

Madsen (2006) anser att socialpedagogikens syfte är att främja sociala band och relationer mellan människor samt mellan människor och olika institutioner. Det handlar om att skapa förståelse för varandra hos båda parter. Socialpedagogiken kan förstås som sociala och pedagogiska processer. Målet är att förebygga marginalisering och utstötning från livsområden, vilket innebär att arbeta för att människor inte ska leva utanför samhället. Man arbetar för att främja interaktionen mellan människor och institutioner och deras förståelse för varandra. Som socialpedagog arbetar man med individer inom detta fält som befinner sig mellan integrering och utanförskap. Målet är att varje individ skall kunna leva ett värdigt liv. Bolin et al (2004) skriver att arbetet som socialpedagog kräver att man kan tillämpa både praktiska och teoretiska kunskaper. Den praktiska kunskapen erhåller man genom arbetslivserfarenhet och den teoretiska kunskapen får man genom utbildning. Författarna menar vidare att man har en stor makt i sitt arbete som pedagog. Det medför att det är viktigt att reflektera över hur man utför sitt arbete. Fog (2004a) talar om att socialpedagoger arbetar utifrån att se, följa och tillföra kunskap. Genom att ha ett förhållningssätt som innebär att lära utifrån varandra istället för att anse sig veta bäst kan man i samspelet öka brukarnas delaktighet och självbestämmande. En annan sak som är viktig att tänka på är att brukarna ska finna sina egna resurser och att arbeta för att öka brukarnas självbestämmande. Författaren

talar om en motsats till detta, då personalen inte alltid arbetar utifrån stärkandet av individen, att tro på sig själv och inte betror personen med eget ansvar. Det kan leda till att brukarna lägger över ansvaret på personalen och på så vis minskar delaktigheten. Bolin et al (2004) skriver att socialpedagogen ska vara ett stöd i vardagen för brukaren, med andra ord stötta individen för att denne ska leva upp till de mål som samhället kräver. I arbetet med personer med funktionsnedsättningar är det viktigt att arbeta på ett pedagogiskt sätt genom att exempelvis anpassa språket efter individen.

Teoridiskussion

I texten ovan kan man utläsa att delaktighet, lärande, socialpedagogik men även arbetsintegrerat lärande hänger ihop. Bolin och Fog (2010) skriver för att personer ska kunna vara delaktiga i samhället krävs det att förutsättningar finns för att klara av det.

Förutsättningarna kan skapas genom att inneha ett sociokulturellt perspektiv, vilket innebär att genom en läromiljö skapa förutsättningar för att individen ska främjas till att vara delaktig.

Det socialpedagogiska arbetet anser vi handlar om att ha förmåga att lyssna, se och förstå det som brukaren säger. I analysen kommer vi att koppla ihop de olika perspektiven på begreppen socialpedagogik, delaktighet och lärande. Dessa kommer vi sedan att binda ihop med informanternas beskrivningar.

Studien

Bakgrundsinformation

Alla de svarande har en socialpedagogutbildning i grunden. Majoriteten har läst utbildningen de senaste fem åren och har studerat i Trollhättan. De som har läst utbildningen under tidigare år har läst på andra studieorter. Anställningstiden i nuvarande verksamhet varierar mellan 1 till 11 år. Det innebär att några är relativt nyanställda medan några har arbetat några år.

Brukarna som bor på LSS-boendena i studien är vuxna personer med olika funktionshinder och är mellan 20-76 år. Som socialpedagog i XX stad har man vissa timmar pedagogtid och resterande timmar läggs i verksamheten. Tiden i verksamheten utförs i vardagsarbetet med brukarna. Pedagogerna säger sig ha ett socialpedagogiskt tankesätt oavsett om det är pedagogtid eller tid med brukarna. I vardagsarbetet utförs uppgifter som kommer löpande. Det är uppgifter som tillhör vardagen exempelvis att ge morgonstöd ofta utifrån en rutinlista. Varje stöd ges individuellt utifrån brukarnas behov. Utöver vardagsarbetet med brukarna tillkommer dokumentation och annat arbete som tillhör vardagen.

”Själva arbetspasset är upplagt utifrån vilka brukare som behöver hjälp vilken tid”.

En annan socialpedagog skriver:

”Varje dag ser olika ut! Det kan vara fullt av möten eller att följa med någon boende till en aktivitet eller någon form av besök. Det kan vara att ge stöd och hjälp i vardagen”.

Delaktighet

De flesta pedagogerna har en liknande syn på vad delaktighet i vardagen innebär. De skriver att det handlar om att göra val utifrån brukarnas egna förmågor. Det är viktigt att se varje person som en enskild individ med olika önskemål och syn på hur de vill ha det. Det är brukarnas behov som styr i alla situationer. Delaktighet kan bland annat vara att välja vilken mat brukaren ska handla i affären, vilka kläder individen vill ha på sig och om personen vill ta på höger strumpa före vänster.

”Till synes små saker kan betyda mycket och personalen äger inte bedömningen av värdet”.

De anser också att delaktighet innebär att brukarna ska vara med i beslut som rör rutiner i vardagen kring individen, som exempelvis när det ska handlas. Socialpedagogerna anser att det är viktigt för de boende att ha inflytande över sin egen vardag. Genom att lyssna till den boendes åsikter kan det skapa förutsättningar för ökad delaktighet. Pedagogerna anser att

språket är viktigt, en av informanterna beskriver att kommunikation handlar om att brukaren och personalen ska förstå varandra. För att underlätta kommunikationen mellan brukare och personal, är det viktigt att språket är anpassat så att båda parter blir förstådda och förstår varandra. I arbetet kan de yrkessamma i vissa fall använda sig av olika metoder såsom sociala berättelser (kortare berättelser, exempelvis hur en diskingsprocedur går till), pictogrambilder (en bild på vad som ska göras, och som sedan kan sättas i en följd för ett dagsschema, handla, äta, promenera och så vidare) eller andra hjälpmedel.

”Genom att försöka motivera till att vara med i olika aktiviteter i vardagen så som städ eller tvätt för att skapa en känsla av att man är med och påverkar sitt liv och inte bara är ”åskådare””.

Citatet innebär att vara delaktig betyder att göra saker med och för andra. I relationen mellan personal och brukare eller personer emellan behöver det vara så att människor både ger och tar av varandra. Det är viktigt att alla i relationen får bekräftelse på att de tillför nytta genom sin närvaro. De flesta pedagogerna skrev i enkäten att de har någon form av husmöte (boendemöte, cafémöte) på boendet, vilket de menar är ett möte där de boende och personalen sitter tillsammans och där brukarna har möjlighet att tycka till om boendet och diskutera frågor som de har med sig. Personalen har enskilda möten med brukarna där de kan framföra vad de tycker. Socialpedagogerna anser att det är viktigt att lyssna till de boende.

Lärande

De flesta socialpedagogerna ansåg att lärande handlar om lärande i vardagen. Personalen försöker erbjuda olika situationer där brukarna får möjlighet att lära sig. Fokus ligger på att lära sig för att ha nytta av det i kommande situationer. En pedagog skriver:

”Alla moment man utför ger erfarenheter och kan generera kunskap, både för brukare och personal”.

Lärande kan även ses som att skapa förståelse i olika situationer. Informanterna beskriver att det kan handla om att få brukarna att försöka förstå hur människor är mot varandra och att andra personer kan bli ledsna om det sägs taskiga saker till dem. Socialpedagogerna arbetar med att försöka skapa en förståelse hos brukarna när det gäller att betala räkningar och förstå pengars värde. I verksamheten framkommer det att personalen använder sociala berättelser, tydliggöranden och scheman för att skapa lärande och förståelse i olika situationer. Något som framkommer är att:

”Ett övergripande mål vi har i verksamheten är att gruppboendet och personalen som jobbar där, ska arbeta från tesen att den boende ska bli så självständig att denne i princip ska kunna flytta till ett eget boende och kunna fungera i vardagen efter sina förutsättningar och med ett relevant stöd”.

Det innebär att de arbetar med hur personer är mot varandra samt arbetar med brukarnas förståelse i vardagen för att öka självständigheten utifrån varje individs förmåga.

Delaktighet kopplat till lärande

De svarande pedagogerna har en överensstämmande syn på att delaktighet är en viktig del i lärandeprocessen. En av pedagogerna menar att delaktighet är en förutsättning för att lära sig något. Det innebär att om brukaren inte är med och är delaktig i situationen, så har han/hon svårare att lära sig hur uppgiften ska utföras.

”Om en boende aldrig lägger i tvätten i tvättmaskinen, lägger i tvättmedel och trycker på start så kommer denne aldrig att kunna tvätta själv och därmed bli mindre självständig”.

En pedagog skriver att delaktighet kopplat till lärande är en process som kan ses utifrån ett långt perspektiv. Hon menar att brukarna blir mer självständiga genom att vara delaktiga i den vardagliga läroprocessen samt ta eget ansvar över sitt lärande.

”Delaktighet är A & O för att vilja ta till sig nytt. Man lär även av misstag så det är inget farligt. Jag ser livet som ett lärande och att vi aldrig blir fullärda”.

En informant skriver för att erbjuda erfarenheter/ge brukarna möjlighet att prova något nytt. Genom att låta brukarna utföra saker med personal för att sedan ha som mål att försöka utföra det på egen hand. Socialpedagogerna arbetar utifrån vardagliga situationer och stöttar vid behov. Ett exempel är att individen ska åka kollektivt på egen hand. Första gången följer personal med till bussen och de åker tillsammans hela vägen. Gången därpå följer personalen med till bussen, brukaren åker ensam och någon annan möter upp individen vid avstigningshallplatsen. Nästa steg i processen kan vara att brukaren får sällskap till bussen med avsikt att klara resan själv.

Några av informanterna beskriver att ett alternativt sätt att arbeta med begreppen delaktighet och lärande kan vara att brukarna skulle kunna vara mer delaktig i vardagen och på så sätt kunna få mer makt i sitt liv. Exempel på detta kan vara att brukarna själva bestämmer vem som ska vara deras personal under dagen.

”Skulle kunna vara att de boende får bestämma vilken personal de vill ha hos sig under en dag, istället för att det är personal som bestämmer i och med att det är en viss personal som har den turen. De boende skulle då kunna i alla fall vara delaktig i att bestämma vem man vill ha hos sig utav den personal som jobbar den dagen”.

En annan pedagog skriver att som metod tycker hon att delaktighet och lärande finns med i vardagen, men menar vidare att pengar och tid styr mycket över hur delaktig brukarna kan vara. Samt vilka resurser som finns för att öka brukarnas möjligheter att lära sig. En socialpedagog poängterar att det inte finns några större svårigheter med att brukarna själva talar om vilket stöd de önskar när det gäller uppdatering av målplanerna.

Socialpedagogik

Pedagogerna har ungefär 20-25 timmar pedagogtid i månaden. Arbetsuppgifterna under dessa timmar kan vara att utföra många olika moment, exempelvis att göra individuella målplaner, samverka med olika myndigheter, vardagsplanering samt planering av möten. En pedagog beskriver sin pedagogtid på följande vis:

”Det kan vara planering av konferenser, nätverksmöte, möte med andra pedagoger samt vidareutveckling genom att läsa litteratur, föreläsningar osv.”.

Hon skriver vidare:

”När jag har pedagogtid kan det handla om samtal med övrig personal angående genomförandeplaner, individuella målplaner, problem som uppstår i vardagsarbetet, vara ett ”bollplank”.

Många av informanterna ser på sin egen roll som de är ”bollplank” eller ”spindeln i nätet”. De skriver att det innebär att de bollar idéer, tolkar situationer, hittar tillvägagångsätt och att vara en länk mellan brukare och personal i vissa situationer. Dessutom anser de sig vara bärare av socialpedagogiken och dess värdegrunder.

”Jag ser den som en spindel i nätet-roll där jag bollar idéer, tolkar situationer, hittar tillvägagångsätt mm. Tillsammans med hab.assar för att möta upp brukarens behov”.

I citatet skriver hon om sin roll som socialpedagog. I stort sett alla av de svarande skriver att de som socialpedagoger ska vara reflekterande, ha ett kritiskt och ifrågasättande tänkande men även kunna se möjligheter och lösningar.

”Jag ställer ofta följdfrågor till varför personalen agerar eller tänker som de gör för att få dem att reflektera över sitt agerande och förhållningssätt. Jag jobbar också mycket med att man i personalgruppen ska vara lyhörd inför brukarnas önskemål och tillsammans med personalen försöka se vad dessa önsknningar kan stå för och hur vi kan arbeta för att på bästa sätt kunna möjliggöra dem”.

Socialpedagoger arbetar både med brukarna och med arbetsgruppen för att främja brukarnas önskemål. I arbetsrollen är det viktigt att fundera på hur varje individ får ett meningsfullt liv.

När det gäller frågan kring hur socialpedagogerna arbetar för att öka brukarnas självständighet framkommer det att målet är att brukarna ska bli så självständiga som möjligt utifrån sin förmåga. Målet med ökad självständighet handlar om att försöka minska glappet mellan funktionsnedsättningen och samhällets krav på individen. Brukarna lär sig genom att prova sig fram vilket ökar självständigheten.

”Att värna om integritet, att låta den enskilde pröva och lyckas/misslyckas. Att få bestämma över sin tid. Att inte ta över.

Med ovanstående citat menas att brukarnas integritet behålls genom att personalen inte tar över sysslor eller delar som personerna kan utföra på egen hand. Brukarna ska bestämma över sin situation, det gör inget att misslyckas eller lyckas. Lärandet sker i båda fallen. Viktigt som socialpedagog är att uppmuntra egna initiativ från individerna, personalen ska inte ta över utan låta brukaren göra så mycket om möjligt på egen hand.

”För att främja individers förmågor måste vi som personal vara lyhörda och flexibla för att kunna ge ett individ anpassat stöd utifrån brukarens dagsform”.

Socialpedagogerna belyser det socialpedagogiska förhållningsättet på olika vis. Många av pedagogerna belyser att de har ett kritiskt och reflekterande tänk i både arbetet med brukare och personal. Varför handlar personalen på ett visst sätt och vilka konsekvenser kan det leda till? Många av socialpedagogerna skriver att det är viktigt att tänka på det.

”Ett socialpedagogiskt förhållningsätt är för mig att ha ett tänk som inte är ”svart eller vitt”. Att det inte är på ett visst sätt, man måste kunna se med ett vidare perspektiv, tänka annorlunda och ha ett kritiskt tänkande. Samt att man aldrig kan vara ”expert” över andra människor och deras liv”.

En av pedagogerna skriver

”Individen ska också ha tillgång till hela samhället och dess aktiviteter”.

En pedagog beskrev att ett socialpedagogiskt förhållningssätt enligt henne handlar om att se vilka hinder som finns i miljön kring personerna, hitta strategier för hur individen ska leva ett så gott liv som möjligt trots samhällets hinder. Samhället ska anpassas efter individen och inte tvärt om. En annan pedagog menar att det är viktigt att ha kunskap och förståelse för människors livsvillkor och situation. Man ska tillsammans med individerna arbeta för att hitta vägar för att hantera deras livssituation.

”Att ge brukarna ett gott liv utifrån deras förutsättningar. Hjälpa dem att kunna fatta val som påverkar dem och på så sett göra dem mera självständiga och trygga. Att personalen blir en trygghet för dem”.

Med ovanstående citat menas att personalen utgår från brukarens förutsättningar för att på ett tryggt sätt göra individerna självständiga och finnas där för att hjälpa dem med att göra olika val.

Intervju – Socialpedagogens uppdrag

Intervjuperson 1, som är en enhetschef, säger i intervjun att det socialpedagogiska uppdraget innebär att bryta ner de mål som politikerna har satt upp för att få ett ännu bättre bemötande och arbetssätt och för att skapa en meningsfull vardag med strävan efter ett självständigt liv för brukarna.

”Och det var ju det jag var inne på när man pratar om de pedagogiska konferenserna exempelvis, där SKA pedagogen får känna att man har mandatet att få leda det arbetet man ska även få känna vikten av att ha en högskoleutbildning, att man faktiskt kan plocka arbetet en abstraktionsnivå högre upp känner jag. När man pratar om att ha ett reflekterande arbetssätt”.

Enhetschefen pratar vidare om att socialpedagogerna ska utveckla, planera och leda det pedagogiska arbetet i samverkan med chef och övrig personal.

”Vi var inne på att diskutera, planera och leda de pedagogiska konferenserna, det är någonting som många pedagoger efterfrågar just nu då, men man tycker att man har fått för LITE ledarskapsutbildning under tiden som socialpedagogstudent och då är frågan använder vi uttrycket leda fel”.

Intervjuperson 1, påtalar att de har ändrat socialpedagogens roll till att de ska vägleda istället för att leda de pedagogiska konferenserna, leda har en negativ laddning för pedagogerna.

Pedagogen menar att hennes ansvar är att planera de pedagogiska konferenserna, som varje boendepedagog tar upp det som är aktuellt för sin verksamhet. Hennes arbetssätt är att göra en preliminär planering för att säkerställa att inget missas att ta upp under året. Det kan dyka upp mer akuta ärenden att diskutera och det kan hända att planeringen ändras eller skjuts fram. Konferenserna menar hon är de möte där all personal är samlad och diskuterar/ pratar om olika saker som händer.

”Då är det mitt ansvar att planera vad de ska innehålla. Vad som ska finnas med, vad vi ska ta upp, Så då brukar jag göra en preliminär planering över höst och vår”.

Enhetschefen anser att det är viktigt att vara lojal mot uppdraget och menar att det är en viktig punkt i dokumentet, det socialpedagogiska uppdraget. Vidare uttalar han/hon att pedagogerna har 4-5 timmar i veckan med pedgogtid, men ser vikten av att ha ett socialpedagogiskt arbetssätt även under timmarna med de boende i det vardagliga arbetet. Pedagoger kan se saker som habiliteringsassistenterna inte uppfattar i den specifika situationen. Intervjuperson 1 belyser att det kan finnas uppfattningar om att vara osäker i sin roll på om man är mest, socialpedagog eller habiliteringsassistent på boendet.

”Men det har blivit som så att pedagogerna ibland mer uppfattar sig som en habiliteringsassistent än som en socialpedagog, för att man gör mertiden som hab ass. Vilket är jättesynd för det blir även kontraproduktivt i den meningen också då, blir det problem i personalgruppen så är det väldigt lätt att man som pedagog allierar sig med problemet med övrig personal i stället för att då våga stå med en fot utanför. Det är också någonting som vi får titta på, hur löser man det i framtiden.?”

Både intervjuperson 1, och 2, har samma syn på vad som menas med att i det socialpedagogiska uppdraget står det att ” På uppdrag av chef utföra uppgifter utanför arbetsenheten”. Med detta menas att socialpedagogerna vid behov kan få hoppa in och hjälpa till i en annan verksamhet/boende, exempelvis om det finns problem på annan enhet och att de behöver stöd eller vid sjukdom.

Intervjuperson 1 säger att denne delegerar ansvaret över sociala dokumentationen till socialpedagogen. Enhetschefen poängterar att när det gäller det pedagogiska arbetet är tanken att socialpedagogerna ute på boendena ska få driva och vara ägare av de pedagogiska frågorna

till den övriga personalgruppen. Vidare menar enhetschefen att han/hon har det övergripande ansvaret. Enhetschefen säger att:

”man har ansvaret för den sociala dokumentationen, exempelvis som vi ju också delegerar ner till pedagogerna men där jag som enhetschef fortfarande har ett övergripande ansvar”.

Intervjuperson 2 säger, att i sin roll som socialpedagog har hon ett ansvar över den sociala dokumentationen, vilket innebär att ha mer kunskap om dokumentationsprogram än övrig personal. Pedagogerna ska vara ett stöd för habiliteringsassistenterna när det gäller att skriva arbetsanteckningar, sammanfattningar och ändra i arbetsplaner med mera.

”det är mitt ansvar, jag är alltså stöd, bollplank, och kanske en liten länk”

Socialpedagogen tar upp att för att uppfylla målen som finns arbetar hon mycket med begreppet lärande. Huvudmålet ligger någonstans i att främja att individerna ska kunna klara ett eget boende på sikt eller vara så självständig som möjligt utefter sin förmåga.

”Så det är ju mycket vardagliga saker som man även kanske lite som hur man är mot varandra och sådana saker, men just det här att man försöker lära i situationen, pengars värde, passa tider för att man skall kunna klara sig ett steg längre”.

Feedbacken sker kontinuerligt i en dialog mellan pedagog och enhetschef. Måluppfyllelsen sker i den ”rullande kommunikationen” mellan dessa parter.

På frågan om hur socialpedagogerna skulle kunna arbeta på ett alternativt sätt enligt intervjuperson 1 framgick det att denne ansåg:

”Att man hela tiden reflekterar och vågar förhålla sig kritiskt till vad politikerna ställer för mål på våra verksamheter”.

Men även att han/hon önskade:

”Jag skulle kunna önska att våra pedagoger skulle våga ta ett kliv upp då och säga att det här ser vi att vi inte kan applicera det utan vi måste tänka på ett annat sätt utifrån det här målet för att det ska vara till gagn för våra brukare”.

Analys av studien

Syftet med studien har varit att belysa socialpedagogens roll på gruppboenden. Vi har försökt lyfta deras syn på begreppen delaktighet och lärande med fokus på hur de arbetar med begreppen i sina verksamheter. Samt lyfta socialpedagogernas och enhetschefens ord och tankar utan att lägga in våra värderingar. I detta avsnitt är avsikten att koppla studien till teorin men även att våra tankar och reflektioner ska komma fram.

Delaktighet

Socialpedagogerna i studien menar att det är brukarnas behov som styr i alla vardagssituationer. De anser att delaktighet kan innebära att brukarna får bestämma vilken mat de vill handla, om personen vill ta på höger strumpa före den vänstra. I arbetet betonar de att brukarna ges möjlighet att vara delaktiga och göra val utefter sin förmåga. Pedagogerna skriver även att få möjlighet och påverka och bestämma över små saker kan betyda mycket för brukarna. Det kan kopplas till vad Molin (2004b) anser om delaktighet. Han belyser att den personliga upplevelsen av delaktighet är viktig i samspelet med omgivningen. Vidare skriver han att det är en individs engagemang i sin livssituation som avgör hur delaktig denne är. Vi anser att det är den personliga upplevelsen hos brukarna som är den viktiga, att de får känna sig delaktiga över små saker. Det är viktigt att inte gå in och bestämma eller ta över det individerna kan utföra på egen hand. Vi är eniga med flera av författarna i teorin och informanterna.

Socialpedagogerna utgår från varje individ när de arbetar för att göra brukarna så delaktiga i vardagen som möjligt. Något som anses centralt både enligt pedagogerna och tidigare forskning är att delaktighet sker i varje situation i samspel med omgivningen. Blomberg (2006) skriver att vardagsvillkoren är en viktig del för att främja eller begränsa delaktigheten. Det är viktigt att reflektera över vad man gör och vad det kan resultera i. Det är betydelsefullt att få brukarna att känna sig delaktiga och viktiga i samspelet med personalen. Vi har reflekterat över att det kan vara lättare att säga hur man ska arbeta, men svårare att leva upp till det. Socialpedagogerna anser att det är viktigt att motivera brukarna att delta i vardagens olika aktiviteter utifrån brukarnas förutsättningar. Det leder till att personerna blir delaktiga och inte bara åskådare av sitt liv. I samspelet mellan brukare och personal anser pedagogerna att det är viktigt att både ge och ta i relationen. Det kan kopplas till teorin där det framkommer att socialpedagogen ska arbeta för att individen ska tro på sig själv och inte ta över något individen kan klara på egen hand.

Delaktighet enligt ICF innebär att personen är med och bestämmer över vad som sker i det vardagliga arbetet. Socialpedagogerna anser det är viktigt att de boende har inflytande i vardagen. De belyser flera olika tillfällen där brukarna får möjlighet att vara delaktiga och bestämma över sin vardag. Brukarna har dessutom möjlighet att närvara vid ”husmöte” (mötet har lite olika benämningar på olika boenden, men innebär samma sak) och det medför att brukarna har möjlighet att tycka till om boendet samt komma med synpunkter. Det framkommer att personalen har enskilda möten med brukarna där de kan framföra sina åsikter. Det kan kopplas till vad Fog (2004a) tar upp i sin forskning, att genom att ha ett arbetssätt som bygger på att man lär av varandra och i samspel med andra, vilket kan öka brukarnas delaktighet i olika situationer. Socialpedagogerna anser som Fog (2004a) att det är viktigt att se till att både personal och brukare lär i situationen. Genom att ge individerna ansvar och att de ska tro på sig själva kan delaktigheten öka. Det kan även kopplas till det Molin (2004b) skriver, varje individ ska känna sig som en del i något, alltså delaktig i en social gemenskap. Vi kopplar detta till att individen ska få möjlighet att föra fram sina åsikter i olika forum, vilket kan bidra till en känsla av självbestämmande och delaktighet. Det framgår även att pedagogerna anser att det är viktigt för brukarna att känna sig delaktiga och att de få känslan av att de gör saker med och för andra.

I samtalet mellan brukare och personal anser socialpedagogerna att språket är viktigt. Det handlar om att brukarna och omgivningen ska förstå varandra, vilket kan bidra till att språket anpassas för att individen både ska förstå och bli förstådd. Socialpedagogerna berättar att de har olika hjälpmedel som anpassas till individerna för att främja det sociala samspelet exempelvis genom pictogrambilder och sociala berättelser. Blomberg (2006) tar upp att hur delaktig individen kan vara styrs av relationen och samspelet mellan brukare och personal. Vi anser att det är viktigt som socialpedagog att anpassa språket efter varje individ för att främja delaktigheten i olika situationer, samt att språket och förståelsen är en viktig för att personen ska känna sig delaktig. Både teorin och studien belyser detta.

Vi kommer fram till att det finns många saker som påverkar hur delaktig en person kan vara i vardagen. Som socialpedagog är det viktigt att motivera och främja brukarna till att vara delaktiga utifrån sina förmågor. I detta är samspelet centralt och styr hur delaktig en person kan vara i olika situationer.

Lärande

Socialpedagogerna anser att lärande sker i vardagliga situationer. Pedagogerna försöker främja lärandet i olika situationer, vilket leder till att brukaren får förståelse för olika situationer som denne kan använda sig av längre fram. Målet enligt pedagogerna är att brukarna ska få möjlighet att vara så självständiga som möjligt. Vi anser att det kan kopplas till det sociokulturella perspektivet som innebär att lärande sker i samspel med omgivningen. Säljö (2000) beskriver det sociokulturella perspektivet som att vi lär oss i alla situationer, men hur och vad påverkas av sociala, biologiska samt kulturella förutsättningar. Madsens (2006) bildningsperspektiv, innebär att personer bedömer sina handlingar genom att få respons från andra. Något som är centralt är att lärandet sker i samspelet mellan individen och omgivningen.

Genom att pedagogen på gruppboenden arbetar för att brukarna i olika situationer ska få möjlighet att lära sig av att lyckas eller misslyckas. Då lär sig brukaren nya saker. Socialpedagogerna anser att alla situationer brukarna medverkar i genererar ny kunskap. Det kan kopplas till vad Bolin et al (2004) anser att man lär kontinuerligt genom hela livet. I denna läroprocess är omgivande faktorer viktiga i det sociala samspelet. Några av socialpedagogerna anser att lärande kan ses som att skapa insikt för olika situationer, exempelvis hur man ska bete sig mot andra människor, men även få förståelse för konsekvenser av sitt handlande och agerande. Socialpedagogerna arbetar på olika sätt för att öka brukarnas förståelse med målet att öka självständigheten utifrån varje individs förmåga. Fog (2004a) anser att det är viktigt som yrkesperson att göra personerna medvetna över sina förmågor för att främja lärandet och självbestämmandet. Bolin och Fog (2010) menar att genom att göra läromiljön meningsfull för individen, leder det till att personen blir mer engagerad i sitt lärande. Målet med läroprocessen är att brukaren ska bli så självständiga.

Delaktighet kopplat till lärande

Socialpedagogerna anser att delaktighet i olika situationer ses som en förutsättning för att individen ska lära sig något. De menar att om individerna inte är delaktiga har de svårare att lära sig utifrån händelsen. Genom brukarens delaktighet i sin process och genom att ansvara över sitt lärande leder det i många fall till att brukaren får förutsättning att bli mer självständig. I processer utgår socialpedagogerna från brukarnas förmågor och anpassar både lärande och delaktighet utefter brukarna. Bolin & Fog (2010) nämner att lärande kan ses som något som dagligen sker i vardagen där man lär sig och utvecklas. Dewey (1987) tar upp att genom hela det sociala livet utvecklas människan och påverkas av omgivningen. Resultatet

blir att individen fostras in i gemenskapen och lär sig av sina erfarenheter i interaktion med andra. Socialpedagogerna på gruppboendena arbetar med delaktighet och lärande genom att erbjuda erfarenheter i vardagliga situationer. I dessa situationer finns personalen med och stöttar vid behov. Madsen (2006) skriver att något som är centralt i processen är att lärande är ett resultat av socialt deltagande. Att arbeta med delaktighet är lagstadgat, men för att arbeta med det krävs i många fall en samspelsprocess och ett lärande.

Vi kan se att socialpedagogerna skriver att delaktighet och lärande hör ihop och målet är att brukarna ska bli så självständiga som möjligt utifrån sina förmågor. Det kopplar vi till vad ovanstående författare skriver om att lära sig genom hela livet och att hela tiden som socialpedagog sträva efter att brukarna ska lära sig i olika situationer.

Socialpedagogik

Som vi tidigare har beskrivit hör delaktighet, lärande och socialpedagogik ihop. Bolin & Fog (2010) skriver för att personer ska kunna vara delaktiga i samhället krävs det förutsättningar till att få vara det. Förutsättningar kan skapas när pedagogerna har ett sociokulturellt perspektiv, vilket innebär att erbjuda en läromiljö där individen främjas att vara delaktig. Detta sker i vardagliga situationer där socialpedagogerna aktivt arbetar för att främja individens förutsättningar.

Enhetschefen poängterar att det är viktigt att vara lojal mot uppdraget och att ha ett socialpedagogiskt arbetssätt under alla arbetstimmar oavsett om det är pedagogtid eller verksamhetstid. Den intervjuade talar vidare om att socialpedagogerna ute på de olika boendena är ägare av de pedagogiska frågorna till den övriga personalgruppen. Bolin et al (2004) menar att socialpedagogernas fokus utgår från upplevelser, reflektion och handling. Det man utför som socialpedagog sker i samspelet med brukarna. De flesta socialpedagogerna beskriver sin roll som ett ”bollplank” eller en ”spindel i nätet”. De beskriver sig som en länk mellan brukare och personal, vi tolkar det som att det hänger ihop med att de har många olika slags arbetsuppgifter att förhålla sig till. De anser sig ha som uppgift att inneha ett kritiskt, reflekterande och ifrågasättande tankesätt, men de ser även möjligheter och lösningar. Några av deras arbetsuppgifter är att hålla ihop personalgruppen vid bekymmer, vara en länk mellan chef och resterande personalgrupp, men även vara nytänkande med nya och bra idéer och förslag kring brukarnas utveckling och lärande. Enhetschefen belyser att det socialpedagogiska uppdraget innebär att skapa en meningsfull vardag och ett självständigt liv för brukarna. Han/hon talar vidare om att som socialpedagog ska man utveckla, planera och

leda det pedagogiska arbetet tillsammans med chef och övrig personal. En annan uppgift är att socialpedagogen ska ansvara för pedagogiska konferenser och över den sociala dokumentationen. Den intervjuade socialpedagogen anser att de pedagogiska konferenserna är viktiga möten där all personal är samlad och kan diskutera aktuella saker som sker i verksamheten.

Ineland et al (2009) anser att socialpedagogiken är en blandning mellan pedagogik och socialt arbete. De anser att perspektivet lägger fokus på lärandeprocesser i förhållande till omgivningen. Målet är att alla parter ska förstå varandra. Socialpedagogerna arbetar med människor som befinner sig mellan integrering och utanförskap och målet är att varje person ska leva ett värdigt liv. I XX stad har socialpedagogerna mellan 20-25 timmar pedagogtid i månaden. Det innebär att 5-6 timmar används till socialpedagogiska uppgifter i veckan. Under pedagogtiden har pedagogerna ansvar för många olika uppgifter. Det kan handla om nätverksarbete, dokumentation, planering med mera. Resterande tid av månadens arbetstimmar läggs på arbete i vardagen med brukarna. Vi uppfattar det som att socialpedagogerna arbetar individuellt med varje enskild person och arbetar med ett kritiskt och reflekterande arbetssätt med fokus på att se varje persons möjligheter och utifrån det fokusera på individernas förmågor.

Pedagogerna beskriver att de både arbetar med arbetsgruppen och brukarna för att främja önskemål och förväntningar med fokus på hur brukarna får sitt liv meningsfullt. Den intervjuade socialpedagogen säger att huvudmålet är att brukarna på sikt ska klara av ett eget boende eller vara så självständiga det går utefter förmåga. De försöker tillsammans med individerna hitta vägar för att hantera deras livssituation. Fog (2004a) menar att delaktighet och lärande är två viktiga byggstenar i det socialpedagogiska perspektivet. Ur ett sociokulturellt sammanhang lär sig individen där den befinner sig. Hon menar för att individer ska kunna integreras i samhället krävs det att brukarna både deltar och är aktiva i sitt lärande. Madsen (2006) menar att socialpedagogiken har som syfte att främja social band mellan individen och omgivningen. Socialpedagoger arbetar med människor som befinner sig mellan integrering och utanförskap och målet är att varje enskild person ska leva ett värdigt liv. Vi har kommit fram till att man som socialpedagog på ett gruppboende arbetar med både delaktighet och lärande för att brukarna ska kunna bli så självständiga som möjligt.

Bolin et al (2004) skriver att som socialpedagog är det viktigt att handla utifrån situationen och utefter brukarnas behov samt att vara medveten om att alla situationer är olika. Det kan kopplas till det socialpedagogerna skriver om att de innehar ett socialpedagogiskt

förhållningssätt även i vardagsarbetet med brukarna. Bolin et al (2004) skriver att det krävs att både praktiska och teoretiska kunskaper används i det socialpedagogiska arbetet.

Enhetschefen säger i intervjun att det är viktigt att socialpedagogen får känna att hon har en socialpedagogisk utbildning och därav få mandatet att leda det pedagogiska arbetet. Flera av pedagogerna anser att deras jobb kräver att de är reflekterande, kritiska och ifrågasättande. Fokus i arbetet ligger på hur man gör vardagen meningsfull utifrån brukarnas önskemål.

En pedagog skrev att man aldrig kan vara ”expert” över andra människor och deras liv. Fog (2004a) menar att socialpedagoger arbetar utifrån att se, följa och tillföra kunskap, men även lära av varandra. Som socialpedagog är det viktigt att arbeta efter individernas egna resurser. Fog et al (2004) skriver att man som socialpedagog är ett stöd i vardagen för brukarna, att man med andra ord stöttar individerna när de behöver stöd för att klara de mål som samhället kräver. När man arbetar med personer med funktionsnedsättningar är det viktigt att i arbetet anpassas efter individens förutsättningar. Enhetschefen menar att det är viktigt att pedagogerna får använda sina socialpedagogiska kunskaper i arbetet, vilket kan kopplas till det författarna skriver ovan. Det krävs att man kan vara reflekterande och ha en syn på att man lär av varandra.

Slutdiskussion

I kandidatuppsatsens syfte och frågeställningar framgår det att målet är att undersöka hur socialpedagogerna arbetar på en gruppbostad samt hur de ser på sin roll. Det vi har kommit fram till är att socialpedagogerna samt enhetschefen anser att pedagogerna har en viktig reflekterande och ledande roll på boendet. Det kan ses som att pedagogerna är en länk mellan personal och brukare men också mellan personal och chef. Socialpedagogerna arbetar efter målet att hjälpa brukarna att bli så självständiga det går, och att brukarna ska ha ett meningsfullt och värdigt liv. Det framgår av studien att pedagogerna har ett visst antal pedagogtimmar och resterande timmar läggs på boendetid. Under pedagogtiden har pedagogerna ansvar för många olika uppgifter det kan handla om exempelvis, nätverksarbete, dokumentation, planering med mera. Vi håller med enhetschefen och socialpedagogerna om att det är viktigt att pedagogerna ute på de olika boendena har ett socialpedagogiskt tänk under hela sin arbetstid oavsett om det är pedagogtid eller inte. Pedagogerna anser att den personliga upplevelsen av delaktigheten är viktig. Socialpedagogerna ser det vidare som att även små saker kan betyda mycket för brukaren att få bestämma över.

Socialpedagogerna ser vikten av att motivera brukarna till att vilja vara aktiva i sina handlingar så att de inte blir åskådare av sitt eget liv. Personalen ska inte vara expert och ta över någons liv utan ska få brukarna delaktiga i de olika val som görs. Hur delaktiga brukarna kan vara i en situation styrs av samspelet mellan brukare och personal, det viktiga är att brukarna både förstår och blir förstådda. Det finns hjälpmedel för att främja det sociala samspelet och för att öka förståelsen för situationen. Socialpedagogerna anser att lärandet sker i vardagliga situationer och i samspel med andra. De menar vidare att det är viktigt att skapa förståelse för de olika situationerna men även att förstå konsekvenser av sitt handlande. I materialet kommer det fram att det är bra att prova sig fram, människor lär sig både av att lyckas och misslyckas. Responsen från personalen är viktig i lärandet. Det framkommer i studien är att människor blir mer självständiga av att vara delaktiga i sitt lärande.

Socialpedagogerna utgår från brukarnas förmågor och anpassar delaktigheten och lärandet efter brukarna. Det är viktigt att de yrkessamma stöttar vid behov. En slutsats i skrivandets slutskede är att många av de som har deltagit i studien har ett liknade tänk både när det gäller deras roll, delaktighet och lärande. Det går även att utläsa att de arbetar efter det socialpedagogiska uppdraget som finns bifogat.

Studien är genomförd i XX stad och vi har försökt belysa socialpedagogens syn på sin roll med fokus på delaktighet och lärande. En tanke är att studien ska kunna generaliseras till

andra kommuner. För att jämföra hur andra kommuners pedagoger arbetar, eller för de kommuner som funderar på att börja använda sig av socialpedagoger inom sina verksamheter. Uppsatsen kan ses som en riktlinje för pedagoger där exempelvis de yrkesverksamma kan se om de arbetar med ett reflekterande tankesätt i sitt arbete.

När vi började studien funderade vi på om socialpedagoger behövdes på boenden? Vad gör de i sitt arbete? Använder pedagogerna sina kunskaper de fått under den socialpedagogiska utbildningen eller annan likvärdig utbildning i arbetet med brukarna? Vi funderade även på hur de yrkesverksamma tar/genomför olika beslut över huvudet på brukarna? Det medförde att vi fick ett intresse för hur delaktiga är brukarna på gruppboenden. Begreppet lärande valde vi på grund av att vi inte var insatta i hur socialpedagogerna arbetade med lärande och ville belysa det. Studien visar att socialpedagogerna behövs ute på de olika boendena för att de bland annat har en länkande roll mellan många olika delar och verksamheter. De har betydelsefulla ansvarsuppgifter som bland annat kan vara att ansvara för den sociala dokumentationen eller att planera olika möten och planera brukarnas vardag. Av studien kan man utläsa att socialpedagogerna har nytta av sin utbildning i arbetet, för att de behöver ha ett kritisk och reflekterande tankesätt. Den intervjuade enhetschefen tar upp att cheferna har fått till sig av socialpedagogerna att de anser sig har fått för lite kunskap om ledarskap i sin socialpedagogiska utbildning. Vi har liknande tankar då pedagogerna förväntas vägleda personal och leda det pedagogiska arbetet.

I studien har det tagit upp att det kan hända att personalgruppen beslutar över någon brukares huvud (att personalen inte frågat individen vad denne själv vill/ tänker), vilket inte är helt ovanligt. En syn som vi har är att om personalen blir uppmärksam på detta så kanske de tänker till en extra gång innan besluten tas.

Metodvalet för uppsatsen har fungerat bra både kostnad- och tidsmässigt. Vi har fått ut mycket användbar information av det insamlade materialet. Från början var tanken att genomföra både kvalitativa intervjuer och enkäter, sedan beslutades att vi endast skulle använda oss av enkäter så att arbetet inte skulle blir för stort. Under studiens gång har vi mestadels använt oss av enkäter men även kompletterat med två stycken intervjuer. Genom studien har vi uppmärksammat att socialpedagogerna i många fall anser att socialpedagogens roll är svår att greppa och förstå vad den innebär. Vår förhoppning är att uppsatsen kan tydliggöra, eller att det blir lättare att förstå vad socialpedagogens roll innebär. Samt att pedagogerna ska få möjlighet till utbyte av varandras tankar genom detta arbete.

En annan sak att belysa så här i slutet av uppsatsen är att vi under studien hade önskat att socialpedagogerna mer hade lyft hur de använde sig av olika hjälpmedel vid exempelvis inläring exempelvis, datoranvändning och annat som kan hjälpa brukarna att öka sin delaktighet i samhället och vardagen. Människor lär sig mycket genom praktiskt lärande. Att pedagogerna inte varit inne på detta kan ha och göra med att de kanske inte använder sig av exempelvis datorer som hjälpmedel för att brukarna inte kan eller vill hantera dem. Däremot framkommer det att de använder sig av sociala berättelser och pictogrambilder i arbetet med vissa brukare. Ett förslag till en ny studie skulle kunna vara att göra en djupare fokusering på det vi varit inne på om hjälpmedel. Det skulle kunna vara intressant med en studie om hur individer kopplar hjälpmedel till socialpedagogiken.

Ett annat förslag skulle kunna vara att göra en observationsstudie för att de hur socialpedagogerna arbetar med begreppen delaktighet och lärande. Skillnaden mellan observationsstudien och vår nuvarande studie skulle vara att den skulle utgå från forskarens tolkning och syn på hur pedagogen använder begreppen i vardagsarbetet med brukaren.

Referenser

Böcker:

Björklund, M., & Paulsson, U. (2003). *Seminarieboken- att skriva, presentera och opponera*. Lund: Studentlitteratur.

Bolin, A., & Fog, E. (2010). *Friskie Arbetsbok- ett socialpedagogiskt verktyg för arbete med ungdomar och unga vuxna*. Ur Molin, M, Gustavsson, A., & Hermansson H-E. (red). *Meningsskapande och delaktighet- om vår tids socialpedagogik*. Göteborg: Daidalos.

Bolin, A., Fog, E., & Rönmark, L. (2004). *Situerat lärande på socialpedagogiska yrkesfältet*. Ur Theliander, J. (red). *Arbetsintegrerat lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (1997). *Kvantitet och kvalitet i samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Denscomeb, M. (2009). *Forskningshandboken- För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2 upplaga. Lund: Studentlitteratur.

Dewey, J. (1985). *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Daidalos.

Egidius, H. (2009). *Pedagogik för 2000-talet*. 5 utgåvan. Stockholm: Natur och kultur.

Ejlertsson, G. (2005). *Enkäter i praktiken- En handbok i enkätmetodik*. 2 upplaga. Lund: Studentlitteratur.

Fog, E. (2003). A social pedagogical perspective on milieu therapy. Ur Gustavsson, A, Hermansson, H-E., & Hämläinen, J. *Perspectives and Therory in Social Pedagogy*. Göteborg: Daidalos.

Fog, E. (2004a). Nya perspektiv och metoder i arbetet med utvecklingsstörda. Ur Theliander, J. (red). *Arbetsintegrerat lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Frithiof, E. (2007). *Mening makt och utbildning- delaktighetens villkor för personer med utvecklingsstörning*. Göteborg: Intellecta docusis.

Fog, E. (2004b). Socialt arbete som tvärvetenskap. Lärdomar av participatorisk forskning. Ur Sunnemark, F., & Åberg, M.(red). *Tvärvetenskap- fält, perspektiv eller metod*. Lund: Studentlitteratur.

- Hjerm, M., & Lindgren, S. (2010). *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups.
- Hultåker, O. (2007). Webbenkäter. Ur Trost, J. *Enkätboken*. 3 upplaga. Lund: Studentlitteratur.
- Ineland, J, Molin, M., & Sauer, L. (2009). *Utvecklingsstörning samhälle och välfärd*. Malmö: Gleerups.
- Kalman, H., & Johansson, S. (2012). Vad ligger i begreppet forskningsperson? Skydd av försöksperson respektive skydd av informantens integritet. Ur Kalman, H & Lövgren, V. (red) *Etiska dilemman: forskningsdelatagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerup.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2 upplaga. Lund: Studentlitteratur.
- Madsen, B. (2001). *Socialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur.
- Madsen, B. (2006). *Socialpedagogik- integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur.
- Molin, M. (2004a). Delaktighet inom handikappområdet en begreppsanalys. Ur Gustavsson, A. (red) *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Mården, B., & Theliander, J. (2004). Perspektiv på lärande i utbildning och arbetsliv. Ur Theliander, J. (red). *Arbetsintegrerat lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Nordenfelt, L. (2004). Aktivitet, delaktighet och ICF- en vetenskapsteoretisk grund. Ur Gustavsson, A. (red) *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur.
- Paulsson, J., & Ringsby Jansson, B. (2008). Boende och sociala sammanhang- för människor med funktionshinder. Ur Paulsson, J., & Ringsby, B. (red) *Boende och sociala sammanhang- för människor med funktionshinder*. Malmö: Studentlitteratur.
- Skaerbaek, E. (2012). Ansvar, anonymitet och kunskapsanspråk. Ur Kalman, H., & Lövgren, V. (red) *Etiska dilemman: forskningsdelatagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerup.
- Säljö, R. (2005). *Lärande i praktiken- ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Nordstedts akademiska förlag.
- Thång, P- O. (2004). Om arbetsintegrerat lärande. Ur Theliander, J. (red). *Arbetsintegrerat lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Tideman, M. (2004). Lika som andra- om delaktighet och likvärdiga levnadsvillkor. Ur Gustavsson, A. (red). *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur.

Trost, J. (2007). *Enkätboken*. 3 upplaga. Lund: Studentlitteratur.

Internet:

Blomberg, B. (2006). *Inklusion en illusion?: Om delaktighet i samhället för vuxna personer med utvecklingsstörning*. (Doktorsavhandling). Umeå: Socialt arbete. [Elektronisk]. Hämtad: 2013-04-16. <http://umu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:144476>

Molin, M. (2004b). *Att vara i särklass: om delaktighet och utanförskap i gymnasiesärskolan*. (Doktorsavhandling). Linköping: Institutet för handikappvetenskap. [Elektronisk]. Hämtad: 2013-04-16. <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?searchId=3&pid=diva2:225487>

SFS 1993:387. *Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade*. Stockholm: Socialdepartementet. [Elektronisk]. Hämtad: 2013-04-04. http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Lag-1993387-om-stod-och-ser_sfs-1993-387/.

Socialstyrelsen. (2011). *Bostad med särskild service och daglig verksamhet- En forskningsöversikt*. [Elektronisk] Hämtad: 2013-04-15. <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2011/2011-2-6>

Vetenskapliga tidsskrift

Blomberg, B, Widerlund, L & Lindqvist, A-M. (2010). *Stöd och service till personer med utvecklingsstörning: en studie om förändringar i Sverige och Finland mellan åren 1990-2010*. Socialvetenskaplig tidsskrift. Årgång: 17. Nummer: 3-4. Sida. 289-304.

Dunér, A & Olin, E. (2011). *En begynnande professionalisering Om gränsarbete och kompetenskrav inom funktionshinderversamhet och äldreomsorg*. Socialvetenskaplig tidsskrift. Årgång: 18. Nummer: 4. Sida: 336-351.

Eriksson, L. (2010). *Community development and social pedagogy: traditions for understanding, mobilization for collective self-development*. Oxford University Press and Community Development Journal. 403-420. doi:10.1093/cdj/bsq008.

Bilagor

Bilaga 1

Informationsbrev

Vi heter Sandra Tingvall och Emma Persson. Vi läser sista året på socialpedagogiska programmet på Högskolan Väst.

Syftet med vår kandidatuppsats är att ta reda på och kartlägga hur socialpedagoger arbetar med delaktighet och lärande på gruppboendestäder enligt Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Studien ska belysa hur delaktighet är kopplat till lärande i vardagliga situationer för personer med olika funktionshinder. Med vardagliga situationer menar vi hur socialpedagogen arbetar med brukaren i olika situationer på boendet.

Vi kommer att använda oss av enkäter som ska sammanställas genom kodning och tematisering. Vi kommer att utgå från teorier om socialpedagogik, delaktighet och lärande för personer med intellektuella funktionshinder.

Vi kontaktar dig på grund av att du är socialpedagog på ett boende enligt LSS. Vi ser gärna att du deltar i vår studie. Din medverkan innebär att du kommer svara på en enkät med mestadels öppna svarsalternativ om din roll som socialpedagog med fokus på lärande och delaktighet och hur du definierar socialpedagogiskt förhållningssätt. Att medverka i undersökningen är frivilligt. Det insamlade materialet kommer att förvaras utan att obehöriga har möjlighet att läsa det. Vi kommer i största mån arbeta för att du ska vara så anonym det går och för att du inte ska bli igenkänd.

Informationen vi får in kommer endast att användas i denna studie och kommer därefter att förstöras.

Om du vill kontakta oss kan du nå oss på följande:

Emma Persson	Telefonnummer	Mailadress
Sandra Tingvall	Telefonnummer	Mailadress
Handledare:		
Elsebeth Fog	Telefonnummer	Mailadress

Bilaga 2

Enkät

1. Vilken utbildning har du?

Socialpedagog

Annat, Vad? _____

Studieort? _____

2. Vilket år blev du klar med dina studier/tog examen?

3. Hur länge har du arbetat som socialpedagog på en gruppbostad som lyder under LSS?

4. Hur många timmar av din arbetstid i månaden läggs på socialpedagogiskt arbete?

5. Hur ser du på din roll som socialpedagog? Beskriv gärna!

6. I vilken åldersgrupp befinner sig brukarna på boendet?

7. Beskriv hur en dag på boendet ser ut och vilka arbetsuppgifter du utför?

8. Vad innebär ett socialpedagogiskt förhållningsätt för dig?

9. Hur arbetar du utifrån ett socialpedagogiskt förhållningssätt?

10. Vad innebär delaktighet i vardagen för dig? Ge exempel!

11. Hur arbetar du/ ni med delaktighet i vardagen i verksamheten? Ge exempel!

12. Hur delaktig är brukaren i utförandet av de olika stödinsatserna som ges?

13. Hur delaktig är brukaren i utförandet av den individuella målplanen som görs?

14. Vad innebär begreppet lärande i vardagen för dig? Ge exempel!

15. Hur arbetar du/ni med begreppet lärande i vardagen i verksamheten? Vilka verktyg använder ni för att främja brukarens lärande? Ge exempel!

16. Hur ser du på brukarens delaktighet kopplat till lärande i vardagen? Ge exempel!

17. Skulle du/ ni vilja arbeta på ett annat sätt med begreppen delaktighet och lärande i vardagen än du/ni gör idag i verksamheten? Utveckla gärna!

18. Hur arbetar du med brukarens självständighet? Vad är målet med insatserna enligt dig som socialpedagog?

19. Tycker du att det är okej att vi kontaktar dig igen om vi behöver ha mer information antingen i form av intervju eller kompletterande enkät?

Ja

Nej

Tack för din medverkan!

Sandra & Emma

Bilaga 3

XX Stad	Dokumentbeteckning Socialpedagogens uppdrag	Dnr/Dokument ID
Antaget av/Ansvarig XXXXXX	Handläggare/Förvaltning XXXXXX	Datum/Version/Er sätter

Syfte Tydliggöra yrkesroll och uppdrag för socialpedagoger inom OFF.
Gäller för XXXXXX
Referensdokument Verksamhetsidé för OFF. Kompetensprofil socialpedagog. Social dokumentation.
Ansvar och genomförande Socialpedagog.
Uppföljning I det systematiska arbetsmiljöarbetet, i socialpedagogernas interna nätverk.

Socialpedagogens uppdrag

- Verka för att målen i Trollhättans Stads MRP uppfylls.
- Planera, utveckla, leda och utvärdera det pedagogiska arbetet, i samverkan med chef och övrig personal.
- Vara pedagogisk handledare/vägledare till samtliga personal i vardagsarbetet.
- Ansvara för att i verksamheten utveckla ett reflekterande arbetssätt.
- Planera och leda pedagogiska konferenser.
- Ansvara för att utveckla forum för brukarinflytande.
- På uppdrag av chef utföra uppgifter inom andra verksamheter utanför arbetsenheten.
- Utveckla pedagogiska metoder och strategier.
- Vara lojal mot uppdraget.

Kritiska uppgifter:

- **Ansvara för att en individuell målplan erbjuds till brukaren.**
 - o Socialpedagogen ska ge stöd till kontaktpersonalen i att formulera mätbara mål, finna metoder och strategier för att dessa mål ska bli uppfyllda samt vara delaktig i utvärderingen.
- **Ansvara för social dokumentation.**

- Socialpedagogen ska enligt gällande riktlinjer ansvara för att social dokumentation upprättas för varje brukare i verksamheten.
- **Utveckla nätverksarbete.**
 - Socialpedagogen ska skapa förutsättningar för brukaren att utveckla sitt sociala nätverk, samt få möjlighet till fritidsaktiviteter och kontakter med samhället.
- **Vara en förebild i vardagsarbetet.**
 - Socialpedagogen ska utifrån en helhetssyn vara en reflekterande yrkespraktiker i vardagsarbetet som har ett *medvetet förhållningssätt* och ett *syfte* med det man gör.
 - Vara en bärare av våra värdegrunder.
 - Skapa engagemang, motivera och inspirera medarbetare.

Bilaga 4

Kompletterande Intervjufrågor.

Socialpedagogen:

1. Vad innebär det att du som socialpedagog har ett ansvar över den sociala dokumentationen?
2. Vad innebär ditt ansvar över de pedagogiska möten som enligt riktlinjerna sker kontinuerligt?
3. Hur sker planeringen inför dessa pedagogiska möten?
4. ”På uppdrag av chef utföra uppgifter inom andra verksamheter utanför arbetsenheten”
Vad menas med detta? Hur arbetar du som socialpedagog för att uppfylla målet?

Enhetschefen:

5. ”På uppdrag av chef utföra uppgifter inom andra verksamheter utanför arbetsenheten”
Vad menas med detta? Vad kan det vara för uppdrag du som chef delegerar vidare till socialpedagogerna?
6. Vad är socialpedagogernas uppdrag enligt dig som chef?
7. Tycker du att socialpedagogerna kan arbeta på ett annat sätt än idag för att uppnå målet?
8. Hur sker feedbacken till er enhetschefer av hur socialpedagogerna uppfyller det socialpedagogiska uppdraget?

Högskolan Väst
Institutionen för individ och samhälle
461 86 Trollhättan
Tel 0520-22 30 00 Fax 0520-22 30 99
www.hv.se